

Імперативи Кобзаря

Галина ДАЦЮК,
журналістка

В інформаційній агенції "Наголос" Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка на чолі з Головою ВУТ "Просвіта", видатним громадським і державним діячем, поетом, Шевченківським лавреатом Павлом Михайловичем Мовчаном, провело конференцію на тему: «Імперативи Тараса Шевченка». У поважному зібранні взяли участь науковці, педагоги, державні і громадські діячі, письменники, співаки, журналісти, художники, об'єднані українцетичними цінностями Тараса і "Просвіти". У їх числі видатні просвітяни, лідери думок і чину Георгій Філіпчук, Володимир Мельниченко, Дмитро Чистяк, Сергій Присухін, Петро Ющенко, Іван Заєць, Дмитро Ломачук, Юрій Нагулко, Ферганд Туранли, Анатолій Радзіховський, Ігор Зощ, Олександр Ковалів, Кирило Стеценко, Тетяна Негрій, Петро Чернега, Сергій Файфура, Леся Королик-Бойко, Валерій Бітаєв.

Чи треба наголошувати, наскільки важлива сьогодні спадщина Кобзаря? Та треба! Бо, хоча ми й повторюємо, що Тарас Шевченко актуальний завжди, але наскільки він прочитаний і засвоєний нами? Насільки суспільство і держава Україна живуть нині за його твердим заповітом, що «у своїй Хаті — своя Правда, і Сила, і Воля»? Наша правда може бути лише одна — українська Україна. І мова її може бути одна — українська.

Тут нам бути, жити, господарювати і владарювати, бо ми на своїй землі. Її треба любити завжди, і во «врем'я люте», і «в останню тяжкую минуту». На ній нам, братам і сестрам, обніматися — до найменшого брата. І разом з тим — «обух сталить та добре вигострить сокиру», коли хтось посягне на нашу волю, — заповідає Тарас. Бо він — не лише співець вишневого садка, хоча й у цьому слові геніальний. Тарас Григорович — воїн, борець, будитель, носій найвищих енергій духа! Його імперативи мають стати нашою національною ідеологією, яка прописана всесильною Тарасовою любов'ю до рідного і такої ж сили ненавистю до ворога.

Тарас виходив з нами на Майдани, сьогодні він боронить разом з нашим війнством Україну. Він йде у розвідку, заходить у бліндажі. Він оплакує кожне життя, зложене на вівтар нашої свободи. І животворить духом, щоби ми не здавалися. Тарас Шевченко живий, бо безсмертя не знає смерті.

Однак від нас, сущих, залежить, наскільки працюватиме, воюватиме і молитиметься пророче слово Кобзаря, аби щодня сходити сонцем над Україною. Для цього "Кобзар" Тараса Шевченка має зйти в кожну домівку, лежати у наших наплічниках і валізах, на робочих столах і шкільних партах, бути в кабінах водіїв і потягах. «Кобзарі» мають стати подарунками першокласникам і першокласницям, випускникам і випускницям вишів і шкіл. Вони мають стати подарунками на шлюбних церемоніях. І то без скепсису. Бо Шевченка забагато не буває. Ба більше, не так просто купити «Кобзар», який був

би тобі до серця. Сьогодні нема «Кобзариків» для маленьких дітей. Я ж пригадую, які були чудові дитячі видання, ілюстровані Олександром Івахненком, наприклад. Свого часу "Просвіта" видавала ошатні і доступні "Кобзарі", нині це обов'язок державних інституцій.

Особливу увагу учасники та учасниці засідання звернули на тривожні виклики загрозення, що стоять перед українською мовою. Московити, що на чотири роки застрягли у війні проти України, не даючи ради на фронті, спрямовують зброю проти вразливих і мовно нестійких сердець наших дітей, зокрема, підлітків. Для цього випущено арсенали токсичного москворотого мотлоху. І бачу власними очима і чую власними вухами, як наша молодь, збиваючись у темні гурточки, отруює весняний подих цукutoю ворожого слова. І то доволі часто, на жаль...

Словом, виховання наших дітей, а відтак громадян України, — це не лише родинна, а й державна справа. Тому ВУТ «Просвіта» готує сьогоднішнє звернення до Міністерства освіти України та інших державних установ з пропозиціями і вимогами щодо поліпшення стану української мови, збільшення годин для засадничих предметів — мови, історії, літератури. Бо це питання нашої національної безпеки і нашої Перемоги. Була пропозиція — йти у школи, до студентства, щоб запалити молодь Шевченковим словом, що просвітяни й роблять. Проте не просто в умовах війни мобілізувати просвітництво у школах, оскільки часто маємо навчання на віддалі.

Вкотре переконалася, що інтелектуальні зустрічі в «Наголосі» — завжди на часі, як і Шевченкове слово. Вони додають сили, формують спільне бачення важливих громадсько-просвітницьких справ, артикулюють державотворчі дороговкази. Ці події і ви-

ступи оприлюднюються в тижневику «Слово Просвіти». Тут акумулюється і поширюється досвід державників, які стояли біля витоків відродження незалежності України у 90-х. Такі зібрання — потрібні, як українська сторОжа, що обороняє і плекає українську мову за заповідями Кобзаря.

У своєму виступі я згадала двох пасіонарних людей, які життя присвятили Україні, освіті і просвіті її народу — Софію та Олександра Русових. Рівно 150 років тому, 1876 р., у Празі вони видали двотомний Шевченків «Кобзар» — один том — позацензурний, відомий як «Кобзар» Русова. І це був громадянський подвиг, дуже вчасна праця величезної ваги, яку вони закінчили незадовго перед репресивним Емським указом, що заборонив українську мову в освітній, культурній і видавничій сферах. 5 тисяч примірників книжки з Шевченковим словом розійшлися поміж людей. Русови і «Київська громада» розуміли, що важить для народу Шевченків «огонь в одежі слова». Розуміє це нині, як і завжди, Товариство «Просвіта», залишаючись на позиціях діяльного націєтворення.

На засіданні пошанували нагородами наших достойних просвітян. Орден "Нестора-Літописця" одержали художник Юрій Нагулко, доктор філологічних наук, відомий шевченкознавець Володимир Мельниченко, мистецтвознавець і культуролог Валерій Бітаєв. Медаллю ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка "Будівничий України" нагородили громадську діячку, співачку, президентку Міжнародної організації "Поступ жінок-мироносців в діаспорі" пані Лесю Королик-Бойко. Це її світлина з просвітнянської події надихнула мене на допис. Бо Леся — людина, яка уміє організовувати і надихати на працю для України. Вітаю і дякую, дорога пані Лесю.

Дякую безмежно усім за честь бути у "Просвіті" і з "Просвітою". І просвітлюватися.

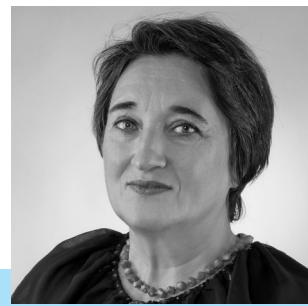
Просвітнянські заходи, присвячені Тарасові Шевченку, тривають.

МИРОСЛАВА ВОВК

3

ЗОЯ РУЖИН

4

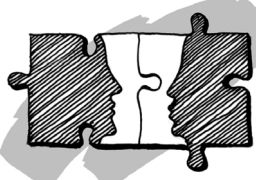
ВІТАЛІЙ
МІХАЛЕВСЬКИЙ

6

Спільна світлина учасників конференції «Імперативи Кобзаря»

Клич Шевченкового Слова

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

«Імперативи Тараса Шевченка». Так звучала тема на доволі велелюдному зібранні науковців, педагогів, письменників, журналістів, мистців, державних і громадських діячів в агенції "Наголос" Всеукраїнського товариства «Прогрес» імені Тараса Шевченка. Очевидно, що ця «розмова» не є формально приуроченою лише до Днів Поета. Бо він у позачасі, щоденно й щомиті нагадує всім сущим своєму «гнаному правдою» про справжні істини Буття націй, народів, людини. Нині відчутна його особлива сила пророчого погляду на цей божевільний світ, який, на жаль, уже нікому і нічого не може гарантувати, бо відвернувся, насамперед в образі «сильних світу цього», від честі, правди і заповітів Божих. Сучасна війна з московитами (і не тільки), яка характеризується найбільшою екзистенційністю за всю історію існування українства, зважаючи на ядерний дрюк у руках кровожерного рашиста, сповна підтвердила неметафоричність Шевченкового Слова, що «москалі — чужі люде». В усьому, оскільки не знайти жодної ніші в історії буття українського народу, щоб можна було прикрити хоча б якимось фіговим листком зловісну хижість цієї «болотяної» орди.

Мабуть, тільки ждуні та генетично сформовані українофоби не здатні визнати, що ілюзорною містерією видались брехливі цінності «єдинородства, дружби, позерного братерства, добросусідства». Оскільки впродовж віків саме з цими фальшивими постулатами, додаючи фарс «асвабдження», ці непрохані зайти входили у наш український дім просто «через вікна». Інакше не навчені.

Мав рацію відомий український історик Д. Дорошенко, стверджуючи, що українці вели боротьбу то з царатом, то з більшовиками, а їхнім ворогом завжди була росія (московія) — царська, буржуазна, більшовицька, «демократична». Чи нинішня — сталінсько-путінська. А тому першим Шевченковим уроком для сущих і майбутніх поколінь українців має бути клич «геть москву» з усіх царин життєдіяльності Нації. Бо мільйони загублених доль і життів українців зовуть, щоби облуда і цинічне фарисейство про «братерське братерство» канули, нарешті, в Лету, у бездонне провалля.

А вікопомне Шевченкове «свою Україну любіть!» має постати нашою найвищою національною Ідеєю. «Україна понад усе!» є саме тією чеснотою і найнадійнішим оберегом, що уможливить в цьому варварському світі, схибленому на наживі й людиновбивстві, ствердно заявити — Україні бути! Високим етичним правилом і поведінковою нормою кожного Українця має стати повага, зміцнення, збереження своєї Української Держави, передовсім тоді, коли за цю любов «не прирізують десятини» (за В. Липинським).

Доленосні посили до Нації, що містяться у цінностях — «Україна», «Державність», «У своїй хаті своя правда, і сила, і воля»... сьогодні є життєвим кредо для великого і малого, для багатьох поколінь українців у їхній «плебісцитній» і безупинній боротьбі за визволення та самоствердження свого національного «Я». Мій земляк Д. Макогон, відомий український педагог, у часи колонізації вже іншими чужинцями західних українських земель під впливом Шевченка напише:

*«В тяжку безсонную годину
Любіть, кохайте Україну,
Як свій найкращий ідеал».*

Уже в часи радянщини національний символіст і бунтівник духу письменник Д. Загул, звертаючись до поневоленних

земляків, скаже про ідеали Шевченка так:

*«І слово праведне твоє,
Стоїть одвіку на сторожі».*

Цим Шевченковим Словом він боронив українськість від усіляких зайд, хоча й не дочекався такої омріяної вільності весни. 1944 року він загинув в сибірських концтаборах із шевченковими «глаголами». Ідеали волі, незалежності, соборності, єдності, закладені в свідомість народу, розділеного чужинським гнітом, практично творили нову українську душу, впливаючи на всі верстви населення, особливо на тонкий прошарок переднього ряду української інтелігенції. Показово, що і Ю. Федькович, ґрунтовно ознайомившись із творчістю Шевченка вже після його смерті, під впливом його ідей навіть змінив римо-католицьку віру на православну, а пізніше переосмислюватиме й власні твори («Мазепа», «Богдан Хмельницький»).

Серед майже знекоріненого, розділеного, почленованого й вічно гнобленого народу вічно нуртувала Шевченкова правда, даючи відповіді на злободенні питання, виклики і загрози нового часу та епохи. Бо навіть пишучи про минуле, він висвітлював нам майбутнє, навчав розпізнавати, осмислювати та етично екзаменувати наше буття, розуміти «Що ми?... Чиї сини?».

Тому його варто безперервно «перекладати», оскільки так склалося в історичній долі Нації, що з XIX століття і донині Шевченко супроводжує Україну в її поступі, зверненнях і трагедійності. Саме він підняв з колін покріпачений різними імперіями і державами свій Народ, вдихнувши жагу до Свободи і Правди. Недарма на печатці Кирило-Методіївського братства був викарбуваний заклик: «Пізнайте Правду і Правда зробить вас вільними». Національно, духовно, соціально і політично!

Він залишається нашим найбільш пошанованим прапором Свободи, Справедливості, Соборності, об'єднуючи українство на материзні і поза її межами. Він є символом української державності, заповідаючи:

*«Свою Україну любіть.
Любіть її... во врем'я люте,
В останню, тяжкую минуту
За неї Господа моїть».*

Бо досвід історії засвідчує, що без власної державності можна у кращому випадку бути лише добрим «перегноєм» для чужинства, а ще трагічніше — зазнавати безперервних репресій і страждань, етноцидів, лінгвоцидів, голодоморів, геноцидів. Аксіома, яку не забалакати і не переписати, оскільки в ній причинність ества і долі наших «мертвих, живих і ненароджених». Сам український народ зберіг себе завдяки нездоланній вірі, що колись він таки постане «від Сяну до Дону», що

*«Чорне море ще всміхнеться і Дніпро
зрадіє,
Що на наший Україні доленька доспіє».*

І ця справжня географія та етнографія українства нині мала б стати потужною зброєю правди, коли весь світовий обшир замурзаний брехливим скиглінням про «ісконно руськіє землі» Донбасу, півдня України, Криму. Адже всі європейські етнографічні мапи свідчать про інше — захоплення дикоординцями українських земель та переписування (фальшування) їхньої історії. 1842 року в Празі вийшла мапа чеського історика й поета Шафарика «Слов'янські землі», до якого Тарас Шевченко звертався «Слава тобі!», де подано істинні етнографічні межі розміщення українського народу, а Кубань зображена українською.

Цей приклад спонукає до більш від-

повідальної націю-державотворчої праці на всіх рівнях, особливо в сферах освіти, науки, культури, інформації, книговидавничій справі. Уже давно настав час ґрунтовно змінювати історичну, літературну, культурно-мистецьку концепції на всіх рівнях — від материнської до академічної освіти. Українська нова школа в широкому контексті потребує (мільйонними накладами) доступних книг (не електронних!) національної і світової класики, особливо таких, як Книга Книг — «Кобзар» Шевченка. Адже він має слугувати педагогічною Євангелією для Нації, а «шевченкознавство» — методологією для сучасної освіти.

Очевидно, на часі масове видання і своєрідного «Переяславського Кобзаря», оскільки минуло 180 років із тих пір, як великий Тарас у Переяславі написав свої видатні твори впродовж листопада — грудня 1845 року, подарувавши своєму Народу «Кавказ», «Єретик», «Наймичку», «І мертвим, і живим...», «Холодний Яр», «Давидові Псалми», «Минають дні, минають ночі», «Три літа», «Заповіт»...

Значуща світоглядна тема «Чим і Ким є для нас Тарас Шевченко?» зберігає гостру актуальність для українців. І хоча в кожного із нас своє світосприйняття, бачення, розуміння його Слова, однак Нація повинна володіти спільним знаменником у помислах і діях щодо сенсів, смислів та цінностей цього великого Українця, Будителя народного Духу, сприйматися солідарно усіма не збайдужілими до української справи, де б вони не проживали.

Чи можна стверджувати про сумлінність і совісність виконання Шевченкових заповітів, коли на 5-му році війни з клятимися московитами наші учні, студенти, частина вчителів та викладачів продовжують «цвенькати по-московськи». Жажливі дані недавніх соціологічних досліджень показують, що понад 40% учнів київських шкіл не тільки на перервах, у побуті, але й на уроках спілкуються мовою окупанта. В інших регіонах ситуація видається ще гіршою. Невже відповідальні (конституційно!) за цю сферу «наші» владодобії й досі не усвідомлюють, що стратегія рашистського кремля — «асвабждати» усіх москворотих!? А може такі запопадливі й нині служиві, формуючи реальну політику «прихованої русифікації», воліють знову відновити заявлену імперську модель, коли ще донедавна в Києві було 34 україномовних шкіл, а російськомовних — 152; в Одесі — 3 українських, а 90 — російських; у Харкові — 2 українських і 156 російських; у Донецьку і Луганську 146 та 60 російських та жодної української... Адже в москві залишається головне геноцидне завдання і на XXI століття — «російська україна».

Оце «какая різниця» є чуюмо для Українського народу, який прагне вберегти і зміцнити власну Ідентичність, Державність, Суверенність, Гідність.

У «Спогадах» Є.Чикаленка (1907 р.) згадується, як один із знакових «старих киян» В. Антонович, дискутуючи з В. Леонтовичем, висловив одну дуже повчальну для часів нинішніх думку: «...уважаю, що ця земля повинна належати народові (Українському!); він її заселив, культивував, обороняв, у цьому народі наша національність, а не в тих, які покацапилися».

Реальний стан в цьому сегменті державного будівництва і національної безпеки є доволі тривожним. Адже доля майбутнього України вирішується не тільки Героями на мілітарному фронті, але й передусім тими, хто є відповідальним за найбільш значущу місію — виховання Нації. Бо за результатами осіннього (2025) всеукраїнського опитування КМІС (18 років і старше) згадувана «прихована русифі-

кація» є вже і не такою прихованою, а достатньо відкритою. Вона пропонує українцям доволі відомий імперський рецепт (демократичний підхід: «якщо більшість населення хоче»; «вибір (мови) батьками»; «можливість використання російської офіційно, якщо більшість цього бажає»; «мова в школах як українською, так і російською»; «дуже лагідна українізація без примусу»; тощо). Нічого дивного, коли були отримані відповідні результати, оскільки вони є повним відображенням свідомої бездіяльності та антиконституційності посадовців провідних міністерств та відомств, чиновників, які безпосередньо відповідають за цей напрямок державної політики. Отже — 54% (!) українців готові схвалити варіант, який фактично є (не)прихованою русифікацією і лише 39% вважають такий підхід неприйнятним. А 86% громадян України, згідно цієї моделі, воліють на побутовому рівні бути тільки «москворотими», а не «чути себе українцями». Тоді не питаєте, а чому «народжуються» війни?

Уся ця златорність є ні чим іншим, а лише наслідком ганебної поведінки в слові і чині тих, хто бодай наділений правом «управляти» трьома людьми. Бо нині, особливо в умовах війни, не діє принцип «роби, як я сказав», а лише особистий приклад для наслідування — «роби, як я». Наступає той час, коли заради виживання варто позбавляти Націю від виразок, що творяться яничарами, посередностями та відкритими українофобами. До цього часу керівництво МОНУ України так і не обґрунтувало свою «державницьку» позицію, а з яких причин у ці часи екзистенційної війни з москвитом Національний науково-дослідний інститут українознавства був ліквідований як суспільний непотріб. На догоду кому і чому знищено та інституція, яка має слугувати законодавцем «моди» на українськість та національну ідентичність для українства на материзні та поза її межами, де внаслідок війни «проживають» мільйони наших співвітчизників. Пригадую свою статтю в радівській газеті «Голос України» (1995 р.) — «Я не боюся міністра освіти, але боюся освіти міністра». На жаль, дуже актуально. «Перевиховувати» таких шляхом умовлянь, прохань є надто великою розкішшю і майже безнадійною справою. А тому маємо засвоїти ще один Шевченковий урок. Без ілюзій і сподівань запитати себе, а чи зможуть схаменутися і чогось навчитися ті люди, які покликані «шкуру дерти з братів незрящих»? Про таких, що залізли вже на небо, Кобзар писав:

*«І ми не ми, і я не я,
І все те бачив, і все знаю,
Нема ні пекла, ані раю.
Немає й Бога,
тільки Я»*

Пам'ятаймо, що пророчий Тарас закликав нас не втрачати душу, а з допомогою духовної сили національної Культури, рідної Мови та Віри, політичної волі Нації виграти змагання з людоджером і нехай

*«...Умруть
Ще не зачатіє царята. І на оновленій
землі
Врага не буде, супостата»,*

утверджуючи свою Правду, Свободу і Державність.

Дякуємо!

Редакція складає щиру подяку за фінансову підтримку тижневика **Вірі Боднарук** (США), **Марії Швед**, **Анастасії Опімах**, **Олексію Черняхівському**, **Володимиру Корнійчуку**, **Валерію Франчуку**, **Сергію Присухіну**. «Слово Просвіти» залишається єдиним в Україні друкованим виданням громадської організації, що виходить щотижня.

Рідномов'я як чинник стабільності та перемоги

"Освіта — складова культури, і що більше вона насичена національними і загальнолюдськими цінностями і надбаннями, то більше вона є виховною, олюдненою, громадянською і патріотичною." (Георгій Філіпчук).

19 лютого 2026 р. в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України до Міжнародного дня рідної мови ЮНЕСКО традиційно було проведено вебінар «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства: рідномов'я як чинник стабільності та перемоги». Тема Міжнародного дня рідної мови 2026 року — «Youth voices on multilingual education» («Голоси молоді щодо багатомовної освіти»).

Ініціатори вебінару — відділ змісту і технологій педагогічної освіти ІПООД. Цьогоріч співorganizаторами заходу виступили: Кафедра ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття», Всеукраїнське товариство «Прогрес» імені Тараса Шевченка, Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАН України, Інститут мистецтвознавства, етнології та фольклористики імені М. Т. Рильського НАН України, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України, Центр освітньо-наукового партнерства і мережевої взаємодії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича Українська суботня школа (м. Стамбул, Туреччина), гімназія №13 м. Києва. Учасниками заходу (біля 50 осіб) стали викладачі, вчителі, студенти, аспіранти з різних регіонів України, з зарубіжних осередків.

Модерувала вебінар Мирослава Вовк, докторка педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, завідувачка відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Мотиваційне слово виголосила дійсний член НАПН України, директорка Інституту Лариса Лук'янова, яка актуалізувала необхідність партнерства громадських організацій, наукових інституцій, закладів освіти України і зарубіжжя у розвитку українськомовної і багатомовної освіти.

Доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, перший заступник голови Всеукраїнського товариства «Прогрес» імені Тараса Шевченка Георгій Філіпчук окреслив ретроспективу лінгвоциду української мови на різних етапах панування російського імпералізму, уявивши роль великих українців (Софії Русової, Михайла Грушевського, Івана Огієнка) у розвитку української мови, утвердженні її як основного чинника Української Державності й зосередивши увагу на потребі реалізації державної стратегії утвердження українськомовної освіти в умовах війни рф проти України.

Пріоритети українськомовного навчання в системі духовних цінностей учнівської молоді на основі педагогічного досвіду висвітлювала членкиня Національної спілки журналістів України і Національної спілки письменників України, вчителька української мови і літератури Гімназії № 13 м. Києва **Ольга Ходацька**. Родзинкою виступу стала презентація поезій письменниці на основі рефлексії досвіду окупації 2022 р. в Гостомелі, переживаннях реалій війни, зібраних в авторській книзі поезій і пісень «Чорна кави з нектаром любові» (2025).

Стратегічні функції літературної освіти в поліетнічних регіонах сучасної України як засобу культурної інтеграції та захисту національного інформаційного суверенітету окреслила кандидат філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури, директорка Центру літературного краєзнавства Ізмайльського державного гуманітарного університету **Галина Райбедюк**, яка є талановитою наставницею *молодих дослідників-філологів у галузі літературного краєзнавства, українознавчих студій*.

Місію українських суботніх шкіл за кордоном розкрила викладачка Стамбульського університету (Туреччина), керівниця Української суботньої школи (м. Стамбул) **Тетяна Фецац**. Цінні практики українознавчих студій і українського шкільництва за кордоном в умовах сучасних викликів презентували доктор педагогічних наук, професор, керівник Центру освітньо-наукового партнерства і мережевої взаємодії Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка **Олена Семенов** і кандидат педагогічних наук, доцент, лекторка Стамбульського університету, учителька-волонтерка Української суботньої школи (м. Стамбул), членкиня Українського товариства взаємодопомоги в Стамбулі **Ірина Кушнір**. Доповнила виступ Мирослава Вовк, узагальнивши напрацювання ІПООД у розвитку українознавчих досліджень, зокрема участі в укладанні «Української фольклористичної енциклопедії» за науковим керівництвом доктора філологічних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу української та зарубіжної фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України **Миколи Дмитренка**.

Досвід реалізації кроссекторальних освітньо-культурних проєктів як механізму культурної дипломатії та розвитку багатомовної освіти представила **Надія Грачова**, очільниця національних і міжнародних кроссекторальних проєктів у сферах культури, освіти та розвит-

ку громад; експертка House of Europe; менторка DW Akademie; переможниця Talents for Ukraine; аспірантка Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Важливою стала участь у заході представниці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського НАПН України заступниці директора з наукової роботи, кандидатка наук із соціальних комунікацій **Лариси Пономаренко** та завідувачки відділу зберігання фонду, обслуговування користувачів та соціокультурної діяльності **Оксани Бондарчук** у підготовці книжкової виставки «Скарбниці рідного слова: видання з фонду ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського в контексті збереження мовної спадщини». На окрему вагу заслуговує виступ співробітниць бібліотеки **Лідії Гуменної**, яка наголосила на реаліях україномовного спілкування в умовах війни.

Академік НАПН України **Георгій Філіпчук** подарував ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського від імені доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, голови Чернівецької організації Національної спілки письменників України **Володимира Антофійчука** цінні книги. Письменниця **Ольга Ходацька** також подарувала бібліотечі й співробітникам Інституту свою поетичну збірку, за що щиро дякуємо і бажаємо подальших творчих успіхів.

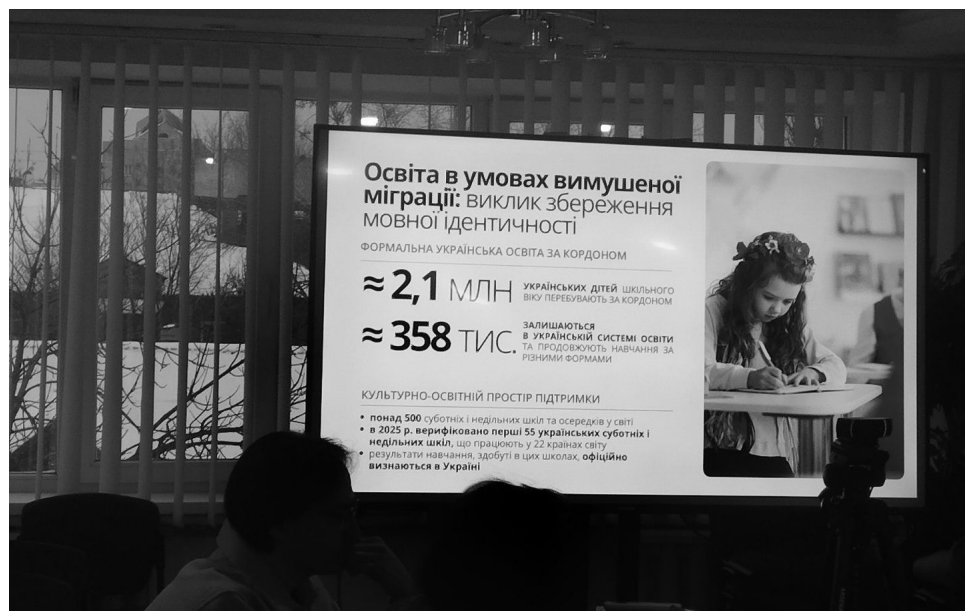
Висловлюємо вдячність у сприянні проведення заходу голові Ради молодих учених, співкерівнику Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» НАПН України **Кирилу Котуну**. Особлива подяка за забезпечення комунікації між учасниками — співробітницям відділу змісту і технологій педагогічної освіти докторці педагогічних наук **Наталії Філіпчук**,

кандидатці педагогічних наук **Юлії Грищенко**, науковій співробітниці **Марині Головченко**, багатьом науковцям Інституту за підтримку важливої ініціативи.

За результатами проведення заходу рекомендовано: забезпечити системну підтримку українськомовної освіти в поліетнічних регіонах України як засобу культурної інтеграції та консолідації суспільства; розширити програми підтримки українських суботніх і недільних шкіл за кордоном, сприяючи збереженню мовної ідентичності української молоді в діаспорі; активізувати міжінституційне партнерство наукових установ НАПН України, НАН України, закладів вищої освіти, громадських організацій (зокрема Всеукраїнського товариства «Прогрес» імені Тараса Шевченка) у реалізації спільних дослідницьких і просвітницьких проєктів; сприяти розвитку українознавчих студій, літературного краєзнавства, фольклористичних досліджень як чинників національної безпеки держави; інтегрувати результати наукових досліджень у зміст підготовки майбутніх учителів, зокрема щодо формування мовної стійкості та ціннісного ставлення до державної мови; використовувати механізми культурної дипломатії та кроссекторальних проєктів як інструмент популяризації української мови у світі; проводити тематичні книжкові виставки, публічні лекції та онлайн-огляди ресурсів з історії, теорії і практики українськомовної освіти для педагогів, студентів і молоді.

Підготувала
Мирослава ВОВК,

докторка педагогічних наук, професор, член-кореспондентка НАПН України, завідувачка відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

"Я в серці маю те, що не вмирає..."

Зоя РУЖИН,
заслужена працівниця культури
України

Курсанти Київського професійного коледжу з посиленою військовою та фізичною підготовкою (директор Василь Петрович, голова Коростенського відділення земляцтва житомир'ян) очолили колону шанувальників Лесі Українки з прапорами разом з експ-депутатами Верховної Ради України та нашими грузинськими побратимами, які тримали стяги Євросоюзу та прапор з написом "Слава Грузії! Слава Україні!"

На Байковому цвинтарі до пам'ятника на могилі Лесі Українки курсанти поставили вінок із золотого пшеничного колосся — від коледжу, присутніх та українського народу. Шанувальники безсмертного спадку великої поетеси поклали живі квіти. Курсанти стали на почесну вахту.

Мітинг пам'яті розпочався виконанням славна України. Потужності звучання надали славнозвісний етнографічний хор "Гомін" (керівник Зіновій Корінець), соліст Віктор Омел'ченко (член Чернігівського земляцтва), керівниця зразкового вокально-хореографічного ансамблю "Зернятко" Раїса Заклецька разом з представниками колективу та усіма присутніми. Протоіерей, капелан, отець Православної Церкви України Іван Грицюк провів чин служби, звернувшись до учасників з благословенними словами. Було оголошено хвилину мовчання.

Затим до слова було запрошено директора Публічної бібліотеки імені Лесі Українки Ольгу Романюк, яка тривалий час в День народження поетеси проводить її вшанування. Її слово було вагомим і об'єднуючим.

У День української жінки доречним було виконання співачкою Андріаною Озгович пісні "Жінки-українки" на слова Зоя Ружин, муз. Світлани Садовенко, яку було презентовано в Перемишлі (Польща) перед СФУЖО Світлою Садовенко разом з головою НРЖУ Людмилою Порохняк-Гановською.

Важливою була участь президента Асамблеї грузинського народу в Україні Міро Ванадзе. Доповнив поетичними рядками його виступ Анатолій Демчук.

У переддень мені зателефонував Валерій Цибух, виконавчий директор Української асоціації зовнішньої політики. Пан Валерій з радістю повідомив, що саме 25 лютого зі Львова до Мадриду забирають бронзовий пам'ятник Лесі Українці, виконаний

скульптором Миколою Обезюком. А дарувальником цього пам'ятника став тернополянин, доктор фізико-математичних наук Зіновій Монастирський. Тривалий час тягнувся бюрократичний процес, аж поки не втрутилися експосли Асоціації, зокрема: Валерій Цибух (голова Чернівецького земляцтва), Іван Башняк (голова Тернопільського земляцтва), Микола Ярмолук (в.о. президента Волинського земляцтва) та інші прогресивні державотворці.

Іван Степанович передавав усім вітання і доземний уклін Лесі Українці, так як цього дня він перебував у Польщі, тому на пошанування прибути не зміг. Того ж вечора зателефонувала народна артистка України Лариса Кадирова, яка розповіла, скільки творів виконала на слова Лесі Українки. Пані Лариса створила фільм про Ларису Косач, який, переглянувши, високо оцінила Ліна Костенко. Лариса Кадирова просила також уклонитися улюбленій поетесі, яка панує в її житті високістю Слова. Пані Лариса довершено відтворює всі її творчі образи, передаючи витончену чуттєвість душі та силу духу національного мелосу.

Мала розмову з державотворцем, депутатом Верховної Ради України багатьох скликань, лауреатом Державних премій України Миколою Жулинським, якого вже задалегідь запросили на конференцію, присвячену ювілею. Пан Микола передавав уклін Лесі Українці та вітання учасникам вшанування. Голова НСПУ Михайло Сидоржевський і Тетяна Фольварочна також передавали вітання та уклін Лесі, як і

голова Співки офіцерів України Олександр Сасько.

Микола Ярмолук, тимчасово виконавчав обов'язки голови "Волинського братства" від імені голови Сергія Шевчука та від імені головуєчого Асоціації земляцтв України і Тернопільського земляцтва "Тернопілля" Івана Башняка подякував присутнім за те, що відгукнулись на заклик прийти вклонитись видатній землячці. Прозвучали слова вдячності мені за прекрасний вінок, який нині поставлено до підніжжя пам'ятника.

Вагомо виступив Іван Заєць, відомий державотворець. (Виступ друкється в СП — Ред.)

У виконанні народного етнографічного хору "Гомін" прозвучала пісня на слова Лесі Українки «Гетьте думи, ви хмари осінні», музику до яких написав засновник хору Леопольд Ященко. З пронизливою чуттєвістю Марія Матієнко зачитала вірші Лесі Українки.

Депутат Верховної Ради України багатьох скликань Георгій Філіпчук сказав наступне: «Всечесні отці, українські воїни, молоде, славні жінки, сивочолі мужі! Сьогодні ми зібралися тут, щоб віддати шану великій борчині, великій просвітниці, національній будительці, героїні — Лесі Українці. Її не можна сьогодні тут забалакувати, як і ніде, як і Тараса Шевченка, бо ці велети національного духу потребують від нас лише одного, навчитися говорити зі своїм народом правдою. І ось її слово, як «єдина зброя» сьогодні, особливо в часи цієї страшної екзистенційної війни з москвитом, говорить правдою зі своїм народом. Задовго до того, як Хвильовий разом із «розстріляним відродженням» заявив на весь світ: «Геть від москви!», Леся Українка, сповідуючи великий дух Шевченкового слова, що «москалі чужі люди», сказала наступне, пишучи до Драгоманов: «Не може наш український передній ряд до цього часу читати московську пресу, щоб ні в вікно, ні поза ним не бачити світлої правди».

Вона була захоплена і Самсоном, і Прометеєм, тому що оця ніжна і чутлива жінка, замість жалю і співчуття, проголосила для свого українського народу ненависть до зайд, ненависть до поневолювачів, ненависть до москвитів і замість них, вона взяла в основу своєї життєтворчості двох велетів української сили, українського духу і української слави — Івана Мазепу і Тараса Шевченка. Із цим «свою Україну любіть» вона жила і творила на славу Українського народу, української нації, української слави. Слава Україні! Слава Лесі Українці!

На мітингу пам'яті тримали рушник, який вишивали в різних областях України до 150-річчя від Дня народження Лесі Українки, — «3 України

квіту, йде любов по світу». Залишилося завершити центральну частину полотна — виноградну лозу навколо портрета Лесі Українки. Це унікальна історія! Портрет Лесі Українки виконано митцем О. Охупкіним — спеціально до поїздки в Грузію, присвяченої 150-річчю від дня народження Лесі Українки, яку на запрошення посольства України в Грузії очолила Іванні Коташ-Елердашвілі. Акція називалася «Грузія — любов моя! В серці — Україна!». У цій акції я представила виставку «Дивосвіт України» та виготовила вінки з місцевого рослинного матеріалу для вшанування Лесі Українки (в Телаві), Тараса Шевченка (в Тбілісі), Важа Пшавело (в Боржомі). Куратором від посольства України в Грузії була Тетяна Ковпак.

...Мітинг пам'яті завершили пісню «Ой у лузі червона калина». Відбулося преломлення запашного короваю на світлу одвічну пам'ять Лесі Українки. Співорганізатори проведення вшанування ювілею Лесі Українки: НСПУ (Михайло Сидоржевський), ВУТ "Прогрес" ім. Тараса Шевченка (Павло Мовчан), Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою (Василь Петрович), координатор діяльності Асоціацією земляцтв України, голова Тернопільського земляцтва Іван Башняк, Національна Рада жінок України (Людмила Порохняк-Гановська), МГО "Земляки Придніпров'я" (Леонід Костюченко), Асамблея грузинського народу в Україні (президент Міро Ванадзе).

Вдячність капелану ПЦУ, протоіерею Івану Грицюку, Івану Зайцю, Георгію Філіпчуку, заступнику директора з виховної роботи Київського професійного коледжу з посиленою військовою та фізичною підготовкою Ладі Волошківій та в.о. заступника директора з військово-фізичної підготовки Олексію Петровичу, в.о. офіцера-вихователя Анастасії Варихаловій, директору Публічної бібліотеки ім. Лесі Українки Ользі Романюк, хору "Гомін" під керівництвом Зіновія Корінця, ансамблю "Зернятко" на чолі з Раїсою Заклецькою, представникам земляцтв областей України присутнім на вшануванні: Миколі Загалюку (Тернопільське земляцтво), Миколі Ярмолуку (Волинське земляцтво), Михайлу Каплуну (Хмельницьке земляцтво), Марії Пісній (Закарпатське земляцтво), Віктору Омел'ченку (Чернігівське земляцтво), Анатолію Беляєву (Земляки Придніпров'я), митцям: Андріані Озгович, Віктору Омел'ченку, Анатолію Демчуку. Літописцю заходу, великому подвижнику і патріоту України Олександру Маценури.

Вдячність усім, хто своїм словом, своєю реальною, дієвою підтримкою допоміг провести цей історично вагомий ювілейний день в духовно-просвітницькому житті України.

Голос незламного духу

26 лютого наукова, мистецька, культурна і громадська спільнота України та діаспори (358 учасників) об'єдналася навколо знакової події — Міжнародного круглого столу «Леся Українка — голос незламного духу!» до 155-річчя від дня народження поетеси. Захід став не просто ювілейною імпрезою, а глибокою інтелектуальною розмовою про силу слова, національну ідею, культурні традиції і духовну незламність, які поетеса уособлює для багатьох поколінь українців.

Леся КОРОЛИК-БОЙКО,
Амбасадорка української культури і мистецтва, Італія

Ініціаторами та організаторами круглого столу виступили провідні наукові та культурні інституції: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Навчально-науковий інститут української філології імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Наукова бібліотека ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Навчально-науковий інститут української філології імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, Музей видатних діячів української культури Лесі Українки, Миколи Лисенка, Панаса Саксаганського, Михайла Старицького, Міжнародна організація «Поступ жінок-мироносиць у діаспорі».

Такий широкий спектр інституцій засвідчив, що сьогодні постать Лесі Українки виходить далеко за межі літературознавчого дискурсу. Вона є точкою перетину педагогіки, культурології, мистецтвознавства, філософії, мовознавства і громадянського служіння.

Модерували захід Наталія Філіпчук, докторка педагогічних наук, старша наукова співробітниця, провідна наукова співробітниця відділу змісту і технологій педагогічної освіти, член кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття» Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України та Олена Коробкіна — директорка наукової бібліотеки Харківського наці-

онального педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Їхня згадка і водночас натхненна модерация задала розмові високий інтелектуальний тон. Розпочався захід з Державного гімну України, після чого учасники круглого столу хвилиною мовчання вшанували пам'ять про наших Героїв — Захисників і Захисниць України.

З вітальними словами до учасників звернулися — Юрій Бойчук, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, голова оргкомітету та Лариса Лук'янова, докторка педагогічних наук, професор, академік НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, голова Наглядової ради Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, заслужена діячка науки і техніки України. У своїх виступах вони наголосили на актуальності Лесиноного слова в сучасних суспільно-історичних обставинах, коли питання національної гідності, свободи і культурної ідентичності знову постають як визначальні.

Пленарне засідання об'єднало глибокі та різнопланові доповіді Ірини Шукіної, завідувачки науково-експозиційного відділу "Меморіальний будинок Лесі Українки" Музею видатних діячів української культури, Олени Варенікової, кандидатки філологічних наук, доцентки кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова, заступника директора навчально-наукового інституту української філології імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка ХНПУ імені Г. С. Сковороди, Світлани Кирилюк, кандидата філологічних наук, доцента кафедри

української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Ольги Ледо Галано, культурної та громадської діячки української діаспори в Іспанії (м. Мадрид), поетеси, поетичної перекладачки української поезії та пісень іспанською мовою, Посла української пісні у світі, Членкині Координаційної ради міжнародної організації «Поступ жінок-мироносиць у діаспорі», віцепрезидентки благодійної асоціації «Об'єднуємо серця», Ніки Хворостенко, театрознавиці, методистки Харківської спеціалізованої музично-театральної бібліотеки, Світлани Мажари, провідної бібліотекарки наукової бібліотеки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Серед тем — національна ідея в життєтворчості Лесі Українки, орієнталістичні мотиви її спадщини, творчий діалог з Ольгою Кобилянською, переклад її поезії іспанською мовою, мистецькі рецепції в театрі, музиці, кіно, образотворчому і декоративно-ужитковому мистецтві, Леся Українка у виданнях.

Особливо зворушливо було чути Лесину поезію в перекладі на іспанську мову під час виступу Ольги Ледо Галано. Її діяльність і переклади творів українських класиків — це приклад того, як українське слово долає кордони і звучить у світовому культурному просторі, не втрачаючи своєї глибинної енергії.

Мала за честь і я долучитися до цього потужного круглого столу з доповіддю на тему «Творчість Лесі Українки в музичному вимірі: інтерпретації та рецепції», адже музика — це ще одна сфера, у якій слово поетеси оживає, набуває нової емоційної глибини і тембрової палітри. Через інтонацію, ритм і тембр її поезія набуває нового дихання, а внутрішній драматизм і ліризм Лесиноного слова розкриваються в особливий спосіб.

Під час мого виступу було презентовано кавер на пісню «Досадонька» на слова Лесі Українки, музику до якої написала Леся Тельнюк. Цей твір є прикладом тонкого, делікатного прочитання поетичного тексту засобами сучасної музичної мови.

Не менш актуальними стали доповіді

секційних засідань, присвячені функціонуванню творчості Лесі Українки у світовому та українському культурному просторі, а також аналізі її поезії крізь призму мовознавства.

Наукові дискусії за круглим столом продемонстрували, що спадщина поетеси не є застиглим каноном, а навпаки — постійно переосмислюється, відкривається в нових сенсах і контекстах.

Завершився круглий стіл оголошенням підсумків загальноуніверситетського відеоконкурсу читців «Голос Лесі Українки: читай серцем!». Художнє читання поезій переможцями стало емоційною кульмінацією події. У цих молодих голосах звучала не лише шана до класики, а й особистісне переживання, співпричетність, внутрішній діалог із поетесою. І це ще раз підтвердило, що Леся Українка — не постать з підручника, а вона — сучасниця, співрозмовниця, наша духовна опора, особливо тепер, у такий складний для всіх нас час.

Велика вдячність організаторам заходу за високий рівень підготовки, продуману концепцію та атмосферу глибокої наукової і людської єдності. Окрема подяка пані Наталії Філіпчук за запрошення і можливість виступити з темою, близькою мені за духом, — темою, у якій поєдналися наука і музика, дослідження і особисте переживання.

Ось так Леся Українка єднає нас, українців, де б ми не були! А міжнародний круглий стіл «Леся Українка — голос незламного духу!» ще раз засвідчив, що сила Лесиноного слова не згасає з роками, а звучить в наукових дискусіях і мистецьких інтерпретаціях, у перекладах і піснях, у голосах молоді і у серцях тих, хто шукає духовної опори.

І скільки ми читаємо її серцем, осмислюємо її інтелектом і проживаємо її слово у власній творчості — стільки триває жива присутність Лесі Українки в українському і світовому культурному просторі.

*Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Жити хочу! Геть, думи сумні!*

Огляд медіа і соціальних мереж

Газета «Сільські вісті» (№8, 19 лютого 2026) нагадує: стримувати військо країни-агресора допомагає зброя, яку надають нам західні партнери. Керівник дипломатичної місії України при НАТО Альона Гетьманчук назвала держави, що надали найбільшу допомогу в закупівлі критично необхідної американської зброї, включаючи ППО: «Лідер — Норвегія. Донор номер два — Нідерланди, номер три — Німеччина. Є ще три країни, які дуже близько: Канада, Швеція і Данія».

У Чернівецькій області за тиждень — з 23 лютого по 1 березня ц. р. — попрощалися з одинадцятьма військовослужбовцями та сімома невідомими солдатами, які загинули, захищаючи Україну від ворога. Про це пише медіа С4 з посиленням на Чернівецьку обласну раду.

Загроза повторного наступу російських військ на Київ з території Білорусі залишається, хоча аналітики оцінюють її як низьку, повідомляє «ТСН» з посиленням на інтерв'ю експертів СБУ Івана Ступака виданню «Главред». За словами експерта, ймовірність такого сценарію становить менше 5–10%, проте повністю виключати його не варто.

Посол України в ПАР Олександр Шерба розповів про лист від іранського посольства, в якому повідомлялося про відкриття книги скорботи за вбитим у Тегерані аятолою Алі Хаменеї та його

поплічниками. Там наголосили, що усі охочі — вчоревидь, українці, оскільки саме посольству нашої держави було адресовано листа — можуть залишити у ній свої співчуття та слова підтримки. Шерба у пості на своїй сторінці у Facebook опублікував відповідь. Він нагадав, що іранський режим є союзником Росії, через що лідери Тегерану "заплямували себе кров'ю тисяч українських громадян", яких вбили "Шахедами" та іншим озброєнням, яке уряд Ірану "так охоче постачав" РФ. Вони були співучасниками "нескінченного горя, якого зазнали цивільні українці". "Як віруюча людина, я намагаюся не радити смерті інших людей, навіть тих, хто свідомо вирішив бути мучителем мого народу, який не вчинив вашому нічного поганого, — пише Шерба. — Але як людина, що три роки жила у Києві під щоденні завивання іранських машин смерті, я не можу не бажати, щоб кожен злочинець отримав по заслугах за те, що вчинив. Якщо не перед людьми, то перед Богом".

Професор військових досліджень Лоуренс Фрідман в огляді наголошує, що навіть через чотири роки після початку повномасштабного наступу на Україну перемога Росії залишається для неї недосяжною. Територіальні здобутки Росії скромні, і вона не здобула контролю над жодним обласним центром. Росія розпочала наступ, який ще не завершився. Але замість того, щоб здійснювати швидкі бліцкриги, Росія досягла

надзвичайно незначного прогресу, а рівень її втрат вражає високий, написав пан Фрідман для The New York Times. За оцінками, за минулий рік Росія зазнала приблизно 400 тис. жертв, включаючи вбитих, поранених та зниклих безвісти, захопивши близько 0,8 відсотка території України.

У львівському Центрі архітектури, дизайну та урбаністики "Порохова вежа" відкрилася інноваційна виставка — "MUI: Mariupol. Ukrainian Identity". Вона присвячена історії та культурі тимчасово окупованого міста. На першому поверсі "Порохової" вежі представлені світлини Мирослава Кобилянського з фотокнижки "Мій Маріуполь і світ довкола". Це знімки Маріуполя з висоти пташиного польоту, зроблені до 2022 року. Другий поверх проекту — зона команди Skeiron, яка займається оцифруванням історичної спадщини.

Відвідувачі можуть взаємодіяти з фізичним макетом Маріупольського драматичного театру, а також побачити унікальні маріупольські мозаїки, відновлені в цифровому форматі, скориставшись VR-окулярами. Центральним елементом експозиції є інтерактивний макет міста, який за допомогою відеомапінгу занурює відвідувачів у міський простір, дозволяє почути голоси різних поколінь, побачити трансформації міста та відчути досвід маріупольської спільноти.

Підготував **Ігор ЗОЦ**

Черги до Шевченка

Виставка робіт Тараса Григоровича Шевченка стала однією з наймасовіших мистецьких подій зими у Львові.

28 лютого зали галереї відвідали тисячі людей. Причина аншлагу — унікальна можливість побачити малярські роботи Тараса Шевченка, а також останній день місяця, коли вхід до галереї традиційно є безкоштовним для всіх.

Адже у звичайні дні загальний квиток на виставку коштує 330 грн, для пенсіонерів — 220 грн.

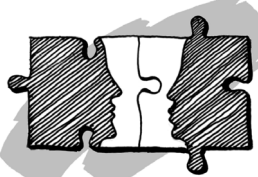
Експозиція "ВІН: Тарас Шевченко. Художник" у Zenyk Art Gallery триватиме до 20 червня.

В основу виставки лягли 58 робіт — живопис і графіка різних періодів життя Шевченка. Головна ідея проекту — показати Тараса Григоровича передусім як професійного художника європейського рівня, а не лише як літературного класика.

Експозиція поділена на тематичні блоки. Тут можна побачити його відомі автопортрети, серію "Живописна Україна", роботи циклу "Блудний син" та малюнки часів заслання. Останні цікаві тим, що Шевченко виступає в них не просто спостерігачем, а свідком життя тогочасних народів Казахстану та побуту солдатів. Окремий акцент зроблено на жіночих образах у його творчості та середовищі людей, які впливали на нього як на мислителя.

Усі експонати привезли з фондів столичного Національного музею Тараса Шевченка.

Із сайту телеканалу «Еспресо»

«Мріє, не зрадь»

Хмельниччина відзначила ювілей нашої легендарної Лесі

Віталій МІХАЛЕВСЬКИЙ,
голова Хмельницького
ОО ВУТ «Просвіта»
ім. Тараса Шевченка,
голова Хмельницької ОО НСПУ

У різних куточках області відбулися літературні читання, творчі зустрічі, мистецькі імпрези й тематичні уроки, які об'єднали школярів, студентів, освітян, бібліотекарів, шанувальників українського слова і засвідчили: Лесине слово й сьогодні звучить актуально, мужньо й пророчно.

На літературно-мистецькому заході «Мріє, не зрадь» із нагоди Дня народження видатної української поетеси, драматургині та громадської діячки Лесі Українки і Дня української жінки ведуча Оксана Радущинська сказала: «Ми просто жінки в Україні. Нема тут слабкої статі».

Урочиста подія відбулася у Хмельницькій обласній бібліотеці для дітей ім. Тараса Шевченка. На захід завітала директорка Департаменту інформаційної діяльності, культури, національностей та релігій ОВА Ольга Федорович, яка зазначила, що українська жінка завжди була носієм культури. Як вогонь Прометея, який зігріває і водночас, вимагає колосальної самопожертви. Директорка бібліотеки Валентина Черноус наголосила, що дитяча книгозбірня не обмежується у векторі діяльності лише дитячою і школярською аудиторією. У бібліотеці відбуваються активності для людей різного віку. До прикладу, сьогоднішнє дійство.

Вишукане переплетення творчості Лесі Українки, пошанування видатних жінок-українок різних поколінь, тема війни і волонтерства, поезія, інструментальні мелодії і пісні. Усе це створило особливий настрій. Звучали голоси військовослужбовиць сержантки Тетяни Повар, голови обласної організації НСПУ, голови Хмельницького обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка Віталія Міхалевського і юної поетки Софійки Подольчанчук, співака та звукорежисера Сергія Скопа і солістки оркестру Державної прикордонної академії імені Богдана Хмельницького Марічки Скромінської. Музичні композиції виконувала на скрипці Ольга Щербакова, Павло Михальчишин не тільки майстерно грав на гітарі, а й проникливо співав.

...І майже осяжно разом із учасниками дійства була Леся Українка — не як хрестоматійний персонаж, а як жінка, котра жила, кохала, плакала, сміялася і звирялася: «Мріє, не зрадь!».

Того ж дня у Хмельницькому інституті Міжрегіональна академія управління персоналом відбувся конкурс читців-декламаторів «Лесині читання — 2026», приурочений до ювілейної дати.

Метою конкурсу стала популяризація творчості Лесі Українки, виявлення та підтримка обдарованої молоді. Участь у читаннях взяли понад 60 представників двох вікових категорій: учні 5–11 класів та здобувачі фахової передвищої і вищої освіти. Виступи оцінювало компетентне журі у складі письменників, освітян і громадських діячів. Серед членів журі — Валентина Парандій, Леонід Білий, Андрій Мероник. Оцінювання здійснювалося за критеріями декламаторської майстерності, мовної та сценічної культури, артистизму.

Учасники не лише читали поезії, а й пропонували власні інтерпретації творів, осмислюючи їх крізь призму сучасних викликів. Атмосфера заходу була сповнена натхнення та глибокої поваги до національної культурної спадщини. Переможців нагородили дипломами та грамотами від адміністрації інституту.

Ювілейні заходи проходили і в школах області: проводилися літературні уроки, зустрічі з письменниками та просвітянами.

Зокрема, на літературний урок «Леся Українка — 155 років незламного слова», що відбувся у Подільській філії Староушицького ліцею, завітав Віталій Міхалевський, уродженець села та випускник цієї школи. Учні зробили повідомлення про біографію та творчість поетеси, аналізували її поезії у контексті сьогодення. Педагоги наголосили, що творчість Лесі Українки виховує силу характеру, патріотизм і любов до рідного слова. Урок став ще одним підтвердженням того, що її поезія живе в серцях нових поколінь.

27 лютого хмельницькі письменники Альона Радецька, Степан Шкапій, Лідія Ярошно провели літературний урок у Полонському ліцеї № 2 імені О. Боброва. На урок зібралися учні 9–11 класів, педагоги. Письменники познайомили учасників уроку зі своїми творами. Неодноразово наголошувалося, що Полонне стало важливим містечком для Лесі Українки (часто була, тут проживали її родичі), а Леся Українка стала визначною особистістю для Полонного. Недарма тут встановлений величний пам'ятник незламній українці, відкритий до 100-річчя від дня її народження. Пам'ятник став символом духовної присутності поетеси на подільській землі та місцем проведення патріотичних і культурних заходів.

А в Полонській центральній бібліотеці (директор Ірина Гордійчук) поетичний вернісаж «Зоріє Лесине ім'я» вилився у творчу зустріч поетів Хмельниччини Віталія Міхалевського, Лідії Ярошно, Степана Шкапія, Альони Радецької та членів літературно-мистецької вітальні «Полонь». Звучали поезії авторів, уривки з драматичних творів, пісні на слова Лесі Українки та про місто Полонне.

Поетичний вернісаж допоміг відчувати, наскільки актуально звучать слова Лесі Українки сьогодні — про силу духу, боротьбу, надію, любов до Батьківщини. Її поезія надихає не втрачати віри навіть у найскладніші часи.

До творчих заходів у Полонному доєдналися кризовий психолог Руслана Марченко, представники медіа. Учасники подій наголошували на дивовижній актуальності слова Лесі Українки — про силу духу, боротьбу, надію й любов до Батьківщини. Творчі зустрічі стали чудовою нагодою для громади зібратися разом, доторкнутися до класики та відчувати гордість за українську літературну спадщину.

Ювілейні заходи на Хмельниччині засвідчили: спадщина Лесі Українки залишається невичерпним джерелом духовної енергії. Її слово, сповнене мужності й краси, єднає покоління та надихає українців у часи випробувань.

Угорці — з Українкою!

В угорському місті Годмезевашаргей 25 лютого встановили пам'ятник видатній українській поетесі та письменниці, подію присвятили 155-річчю Лесі Українки.

Як повідомляє посольство України в Угорщині, монумент нині вже стоїть на новій міській площі. Пам'ятник встановили за спільної ініціативи дипломатичного відомства та місцевої влади.

Скульптура є бронзовим погруддям, яке відлили в Ужгороді, а саму композицію створили закарпатські майстри. Постамент виконано з вулканічного туфу.

За словами посла України в Угорщині Федора Шандора, відкриття пам'ятника стало результатом співпраці української дипломатичної місії та мера міста Петера Маркезая. На церемонії також була присутня родичка Лесі Українки.

Повідомляється, що пам'ятник повністю виготовлено в Україні, а фінан-

сування робіт забезпечило посольство. Загалом це вже десятий у світі монумент письменниці, встановлений за кордоном.

Із сайту «Вечірній Київ»

Леся Українка – інтелектуальна вершина української епохи модерну

Слово, виголошене Іваном ЗАЙЦЕМ на могилі Лесі Українки 25 лютого 2026 року з нагоди 155-ї річниці від її Дня народження. (Повний текст виступу).

*Я в серці маю те, що не вмирає!
Леся Українка. “Лісова пісня”.*

А що ж це таке, оте “ТЕ”, в серці Лесі Українки? Дух Українського народу! Глибинне єство нації!

Все своє життя Леся Українка прожила в парадигмі україноцентризму. Вже в дитячому та юнацькому віці Леся встановила такий духовний зв'язок з рідною землею, який не сила було розірвати нічим.

Згадаймо її юнацький вірш “Прощай, Волинь”. Леся створила цю поезію в першій своїй дорозі у чужі світи. А скільки таких доріг на чужину чатувало на Лесю в майбутньому? Італія, Єгипет, Німеччина, Швейцарія, Грузія ...

Вже в юнацькому віці Леся знала про небезпеку випробування чужиною. Знала вона це не тільки з біографії Тараса Шевченка. Лесю з рідної землі гнала в далекі краї хвороба, з якою вона мусила боротися все життя.

Вдумаймося в такі її слова:

*Прощай, Волинь.
Прощай, рідний куточок!
Мене від тебе доленька жене,
Немов од дерева одірваний листочок...*

Одірваного від дерева листочка вже не повернеш назад. Леся-юнка вже знала, що її порятунок – це дух рідного народу, захований у рідному слові.

Леся Українка писала кількома мовами, але творила однією – рідною українською. Як і Тарас Шевченко, Леся Українка розглядала мову як дім буття народу. Мова заселяє людину в цей дім. Яка мова, такий і дім! Чия мова, того й дім!

Рідна українська мова стала для Лесі Українки найміцнішою ниткою, яка зв'язувала її з рідним народом. Рідна мова була для неї глибинним коренем, який живив її серце і розум українським Духом.

Леся Українка дуже рано усвідомила вирішальну роль мови у формуванні духовного світу людини, в бутті народу. Їй не треба було визрівати десятиліттями, щоб усвідомити, що мова є найдорожчим скарбом народу.

Саме таке розуміння призначення мови породило її слова:

*Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинуть обоє!..
Месники дужі приймуть мою зброю,
Кинуться з нею одважно до бою...
Зброе моя, послужи воякам
Краще ніж, служши ти хворим рукам!
 (“Слово, чому ти не твердая криця”,
25 XI 1896 р.).*

Леся Українка, як і Тарас Шевченко, глибоко цікавилася феноменом слова, феноменом мови, щоб зрозуміти їхню справжню силу. І озброїтися словом як найпотужнішою зброєю для захисту нації. Хто не знає Шевченкових слів:

*...Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.*

У 1906 році Леся Українка перекладає працю Френсіса Фегі “Справа ірландської мови”, де є такі слова: “Нація, – каже один ірландський письменник Томас Девіс, – повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію – се певніша межа і міцніша границя, ніж фортеця або річка. Втрати ти рідну мову і перейняти чужу – се найгірший знак підданства, се кайдани на душу. Втратити національну мову – се смерть, се значить, що ярмо вже в'їлося глибоко”.

Ці слова багато сказали Лесі Українці, і багато говорять нам.

Пісня, як оберіг мови, завжди була з Лесею Українкою. Дослідники пи-

шуть, що Леся знала п'ять сотень українських пісень. Її чоловік Климент Квітка зафіксував більше півсотні пісень з голосу Лесі Українки. Він навіть записав спів Лесі на фонографі, що дає нам можливість тепер зачаровуватися її голосом.

Леся Українка була обдарована Богом багатьма талантами. Але вона не покладалася тільки на Бога. За її талантами ми бачимо скрізь і завжди велику працю над собою. Її власну працю і працю її родини, насамперед, матері, яку ми знаємо як Олену Пчілку.

З дитячих років батьки Лесі Українки спрямовували своїх дітей на шлях глибокої самоосвіти. Їхні діти вчилися вдома. Дітей вчила мати та приватні вчителі. Олена Пчілка не хотіла віддавати дітей на навчання в зрусіфіковані імперські школи. Домашнє навчання було організоване так, що діти знали кілька іноземних мов, вивчали народні традиції та звичаї, знайомилися із сільським життям.

Саме батьки убезпечили Лесю і інших дітей від варварського впливу російської (московської) культури. Несприйняття московщини в будь-яких втіленнях є характерною рисою Лесі Українки. Яскравим підтвердженням цього є її драма “Бояриня”.

Доля наділила Лесю Українку не тільки великими талантами, але й великими випробуваннями, зокрема невиліковною хворобою. І вона несла цей хрест по життю мужньо. Нелюдських зусиль треба було їй докладати, щоб не занедбати свої таланти, а використати їх для зміцнення свого народу. Потрібні були надлюдські зусилля, щоб не йти з обраної нею дороги служіння нації, і виконати призначену долею місію.

Леся Українка – інтелектуальна вершина не тільки українського письменства кінця XIX – початку XX століття, але й цілого українства. Якщо Тарас Шевченко своїм словом, своїми трудами рятував народ український як національний Пророк у всій його повноті, то заслуга Лесі Українки полягала в тому, що вона рятувала народ, творячи національну інтелектуальну еліту, аристократію українського духу, яка, строго кажучи, є пам'яттю і розумом нації, і бачить своє призначення, свою місію в служінні народові.

Леся Українка творила націю, яка могла, а якщо могла, то й повинна була, опанувати тогочасні світові інтелектуальні висоти. Своім прикладом вона показувала, що це є можливим, якщо творити на власній глибокій національній основі і збагачуватися світовою, насамперед європейською цивілізаційною спадщиною. Коріння національне і спадщина цивілізаційна. Підтвердженням цього є, зокрема, такі Лесині твори як “Лісова пісня” та “Кассандра”.

Леся Українка творила в потужному модерному русі свого часу. Але вона не пристала до модних тоді в Європі лівацьких світоглядних ідеологій чи політичних проектів, які були досить популярними в середовищі української інтелігенції, що, на жаль, негативно відобразилося на Українській революції 1917 – 1921 років.

Леся Українка відчувала і знала, що так звані лівацькі (соціалістичні) ідеології – це крайнощі, які неодмінно приведуть до появи тоталітарних суспільств, що й сталося на початку XX століття. Саме лівацькі світоглядні та політичні проекти підготували ґрунт для появи комунізму, фашизму та нацизму.

Творчий геній Лесі, який виріс на сповідуванні нею українського автентичного консервативного світогляду, основи якого заклав Тарас Шевченко, дуже швидко це виявив, коли вона

Іван Зайць, громадський і політичний діяч, з промовою про Лесю Українку.
25 лютого. 2026 р.

почала знайомитися з комуністичним вченням. Їй вистачило прочитання лише половини першого тому головної праці Карла Маркса “Капітал”, щоб зрозуміти, що це вчення потребує сліпої віри, на якій власне і вибудовуються тоталітарні режими.

Леся Українка називає цю працю “Новим Євангелієм”, яке “потребує більше безпосередньої віри”. Про це вона пише у листі до сестри Ольги від 11 вересня 1897 року. Лише двох слів – “Нове Євангеліє” – вистачило Лесі, щоб показати, що марксизм – це псевдорелігійне вчення, наповнене варварством, хоч зовні має претензії на науковість. І XX століття підтвердило істинність цього Лесиного діагнозу. Особливо марксистське комуністичне зло понівечило тіло і душу Українського народу, який був поневолений російською імперією так званої комуністичної, радянської природи – СРСР. Вражаюча сила інтуїції та провидіння.

Леся Українка – українська Кассандра, Кассандра нового часу. Леся була не одинока, хто застерігав українців від ЗЛА облудного комуністичного вчення, світового лівацтва, і кого не чули. Згадаймо хоч би Івана Франка, який в праці “Що таке поступ?”, написаної ним в 1903 році, стверджував, що якщо створити державу на основі соціалістичних ідей Маркса та Енгельса, цих стовпів комуністичного вчення, то кожна людина в ній буде пригнічена примусом, а в цілому ця так звана народна держава “сталася би величезною народною тюрмою”. Це пророцтво Івана Франка повністю справдилося в Радянському Союзі, що являв собою комуністичну російську імперію. Леся Українка була однією з перших, хто вказав на комуністичне вчення як на всесвітнє зло.

Друга половина XIX століття, а особливо його кінець та початок XX століття, були позначені ще одним явищем, яке трактується як модерне. Це – феміністичний рух, рух за рівні з чоловіками права, можливості і свободи жінок в суспільстві. У цей час феміністичний рух був модним в Європі й Америці та перебував під сильним впливом соціалістичних партій.

Феміністичний рух під прапорами лівих ідеологій об'єктивно набув тоді частково соціально руйнівний для націй характеру, бо домагався змін ролі жінки в суспільстві без огляду на традиції народу та спонукав до протистояння чоловіків і жінок. Лівацько-ліберальний фемінізм ігнорує життєві практики здорового глузду, руйнує сімейні традиції і родинні відносини, а на початку XX століття проявився в

сексуальній сваволі, що нерідко зустрічається і в наші часи.

Леся Українка не стояла осторонь і цих соціально значущих процесів, але вона не сприймала лівацьку модель фемінізму. На протигагу лівацькому фемінізму Леся Українка боролася за вивіщення суспільної ролі жінки відповідно до архетипних традицій свого народу. Леся Українка, по суті, є засновницею українського автентичного фемінізму, базованого на традиційній високій повазі суспільства до жінки. В українському автентичному фемінізмі роль жінки в суспільстві є важливою і не агресивною, як це притаманне лівацькому фемінізму.

Фемінізм Лесі Українки позбавлений агресії, бо передбачає діяльність в рамках осучаснених традицій народу. Її позиція ніколи не була агресивною щодо чоловіків. Це фемінізм, який гармонізує стосунки між чоловіками і жінками.

То що ж вберегло Лесю Українку від згубного впливу тодішніх соціалістичних ідеологій, тодішнього лівацтва, від впливу московщини? Вберегли її україноцентричний світогляд і глибокий національний патріотизм, які виростили з любові до Вітчизни – України.

Патріотизм Лесі Українки – це патріотизм людської і національної гідності. Саме такий патріотизм є цивілізаційно творчим.

Сьогодні я хочу протиставити патріотизм Лесі Українки трампівській версії патріотизму, яку, зокрема, було вчора оприлюднено у виступі Президента Д. Трампа в його посланні до нації, виголошеному в Конгресі США.

Д. Трамп пропонує американцям патріотизм величчя, тобто, імперський патріотизм. Він пропонує американцям велич за рахунок інших народів. Це – патріотизм руйнівний.

Вже пора створити справжній образ Лесі Українки. І як інтелектуальної аристократки, і як опорної постаті нашого народу.

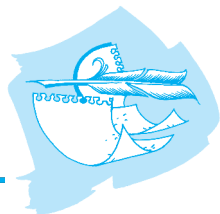
Маємо хороші кроки на цьому напрямку, наприклад, зусилля і праці Оксани Забужко про Лесю Українку, але це лише початок. І їх, очевидно, обмаль у широкому загалі.

Мало мати гостре перо, щоб представити Лесю Українку у всій її геніальній повноті. Ще треба українського серця, української душі. І великих знань.

Тому я завершую своє слово зверненням до українців словами Тараса Шевченка: “Прочитаймо знову тую славу!”.

Прочитаймо Лесю Українку! Пізнаймо Лесю Українку! Слава Лесі Українці!

м. Київ, 25 лютого 2026 р.

«Поетичний млин» Київської «Просвіти»

У Міжнародний день рідної мови ці поетичні рядки Великого Кобзаря звучали з особливим душевним щемом, спонукаючи до роздумів щодо основоположного та фундаментального – нашого невимрущого та вічно живого джерела. І цим джерелом є українська мова.

Ольга ХОДАЦЬКА,
заступниця голови
Київської «Просвіти»

*«Ну що б, здавалося, слова...
Слова та голос – більш нічого.
А серце б'ється – ожива,
Як їх почує!..»*

Ми повинні пам'ятати, що мова – це не лише засіб спілкування. Це наш духовний кордон, наша пам'ять і наша незламність. Поки звучить українське слово – живе Україна.

У Міжнародний день рідної мови в бібліотеці Центрального будинку офіцерів Збройних Сил України (завідувачка – Тетяна Алісова) відбулася знакова подія – «Поетичний млин Київської «Просвіти» (Кирило Стеценко, Ольга Ходацька), яка об'єднала понад 50 творчих особистостей столиці – просвітян, письменників, акторів, науковців, музикантів, співаків, журналістів, мистецтвознавців, істориків, видавців, захисників ЗСУ, дітей тощо. Кожен виступ – це окрема історія, яка вражала оригінальністю і глибиною думки, міцністю духу та беззаперечною вірою в майбутню Перемогу!

З вітальним словом виступив голова КМО «Просвіта», народний артист України, культуролог, композитор, скрипаль Кирило Стеценко, який наголосив, що просвітництво нині є ключовим завданням суспільства, держави. «Мова – наш головний духовний форпост. Нація – це земля, люди і дух. А основою національного духу завжди є мова...». Він нагадав, що цьогоріч Київська «Просвіта» відзначатиме 120 років від дня заснування. Просвітяни завжди були на передньому краї боротьби за національну ідентичність, за формування української нації, що проявляють і нині в надто складних умовах війни.

З певною стурбованістю про культурно-мовну ситуацію в Україні говорив академік Георгій Філіпчук, перший заступник голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка. Він акцентував увагу на тому, щоб ми не забували, що наші вороги, наприклад, махровий україноненависник Затулін, проповідують стратегію вічної екзистенційної війни з Україною, заявляючи, що на українській території «пануватимуть» тільки російська мова, тільки гундяєвська церква. Ці хижі наміри закладені в нутро кожного жителя тамтешніх боліт. Тому пан Філіпчук наголосує: «Сьогодні сказати: «Геть від Москви!», як це колись виголосив письменник Микола Хвильовий, зовсім мало. – Треба взяти за правило: «Геть Москву з усіх сфер життєдіяльності української нації, держави, з нашого національного простору – мистецького, освітнього, інформаційного, теологічного, церковного, книговидавничого!» Якщо не зуміємо себе захистити і зберегти, нас не вбереже ніхто».

Георгій Філіпчук також процитував видатного філософа, мислителя Григорія Сковороду: «Ріки стікають, потоки висихають, струмки зникають, тільки джерело вічно дихає випаровуваннями, оживляє і прохолоджує. Одне джерело люблю». А джерело, ще раз підкреслимо – це мова. І воно – глибинне, сокровенне, має бути вічно з нами.

Академік наголосив і на гострій проблемі сьогодення щодо українських дітей: «Лише дітей шкільного віку за межами України сьогодні перебуває 2 мільйони 100 тисяч. Вони – за межами материзни. Що треба було б робити нам усім? Створити величезний український сайт світового масштабу, який вчив би дітей української мови та літератури, історії, інших освітніх предметів. Цю ініціативу мала б узяти

на себе держава. А чому ж так довго запрягає?»

Вражає ще одна цитата з виступу пана Філіпчука: «Коли ми кажемо сьогодні про європеїзм, що маємо бути в колі цивілізованих націй, конкурентоздатними, то я запитую (і себе передовсім): на кого ми орієнтуємося? Наприклад, американська книжка – це 20 відсотків у світовому виробництві книг, китайська – 28 відсотків. Отже, дві країни виготовляють половину книжкової продукції світу. В Україні – 0,5 книги на людину (і це разом з підручниками)! У Польщі – 10-12 книжок на людину». Коли нарешті книговидавництва у країні дихатиме на повні груди? Як наголосила модераторка події Ольга Ходацька, у виступі Г. Г. Філіпчука – весь біль України, який потрібно рятувати «усім миром».

Під час святкового заходу поособливому урочисто і тепло звучали поезії і уривки із прозових творів представників Національної спілки письменників України: Лариси Недін, Галини Дашук, Ніни Шаварської, Лесі Пронь, Ірини Родченко, Тетяни Шаповал, Міли Сонячної, а також таких літераторів, як: Ольга Киця, Ірина Вазерцева, Олександр Герасименко, учениці 8-го класу Гостомельського ліцею № 1 Маргарити Струпинської і п'ятирічної Єви – донечки поетеси О. Киці, яка була помічницею ведучої і роздавала присутнім цитати про мову відомих українських письменників-класиків.

Українська театральна режисерка, акторка, заслужена артистка України, колишня в.о. директора-художнього керівника Донецького академічного обласного драматичного театру (в м. Маріуполь) Людмила Колосович майстерно зіграла уривок з історико-філософського роману у віршах Ліни Костенко «Маруся Чурай», який торкнувся струн серця кожного.

Анжеліка Корнієнко, каліграфія, волонтерка, співзасновниця громадської ініціативи інфоВАРТА, керівниця проекту «Рутенія. Графіка української мови» запропонувала всім поновому подивитися на... абетку. Вона зупинилася у виступі на глибокій символіці та традиціях прадавнього письма українців, розвінчуючи ворожі міфи щодо меншовартості нашого культурного коду.

Як відомо, Анжеліка Корнієнко прагне популяризувати каліграфію не лише як художню практику, а й як важливу частину національної ідентичності. Вона із захопленням ознайомила присутніх з доробком легендарного українського шрифтового дизайнера Василя Чебанника, автора стилю «Рутенія», який повертає українській абет-

ці історичну автентичність. Виступ Анжеліки Корнієнко доповнив також важливими фактами її соратник Нестор Воля – військослужбовець ЗСУ, співзасновник громадської ініціативи інфоВАРТА, громадський діяч, провідник та вартівний проекту «Рутенія. Графіка української мови».

Додали оптимізму учасникам «Поетичного млина» пісні у виконанні талановитих просвітян і друзів «Просвіти»: Дмитра Лінартовича – офіцера ЗСУ, українського актора театру, кіно та дубляжу, поета, співака; Ірини Родченко – членкині Асоціації діячів естрадного мистецтва України, заслуженої працівниці культури України; Андрія Міцая – соліста Національної заслуженої капели бандуристів України ім. Георгія Майбороди, автора моновистави «Свою Україну любіть»; Ігоря Якубовського – композитора, барда, лауреата Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Г. Сковороди; Тетяни Мирошниченко – заслуженої артистки естрадного мистецтва України, авторки-виконавиці пісень.

Заслужена артистка України, доцентка кафедри акторського мистецтва та режисури драми КНУТКІТ імені І. К. Карпенка-Карого Лариса Недін зупинилася на одній із проблем української мови в бізнесі і зазначила, що «нині є безліч можливостей опанувати рідну мову, було б тільки бажання». «Господи, воскрес мій народ в ріднім Слові! Щоб світи прозрівали, щоб не блукали забородами, щоб не їхали в найми в далекі світи, щоб не співали чужих пісень, щоб не танцювали під чужу дудку, щоб не стали чужинцями на рідній землі», – з надією промовила Лариса Недін.

Письменниця, журналістка Галина Дашук цікаво розповіла про відому просвітительку, громадську діячку Софію Русову, заповіти якої є фундаментальними ідеями національного виховання, гуманістичної педагогіки та культурного розвитку України. Українська просвітителька закликала плести рідну мову, будувати національну школу, виховувати дітей на народних традиціях та ставити дитину в центр освітнього процесу, вважаючи це запорукою державності. Вважаю, нині, в умовах війни, це особливо цінно.

Під час «Поетичного млина» йшлося про книги. Так, було представлено документальну книгу-свідчення українських журналістів Світлани та Леоніда Фросевичів «27 днів між життям і смертю», яка розповідає про жакливі воєнні злочини російських окупантів у селі Ягідне на Чернігівщині у березні 2022 року. У книзі зібрано історії понад 300 мешканців, яких загарбники тримали у підвалі школи як «живий

щит». У виступі журналістів прозвучала болісна думка, що «Слово обміліло, відпливло від берега життя і зробилося слабким, некрилатим...» А воно мусить «дзвеніти сталлю, аби возносились і возвишались Правда. Слово є і на фронті. І воно піднімає в атаку, бо це Слово – Україна, а ще – Воля, Незалежність! Тож будьмо завжди обороною чесного Слова, примножимо багатство української мови», – оптимістично звучало полум'яне гасло журналістів.

Про свої творчі здобутки розповіла письменниця Ольга Фещенко – авторка культурно-історичного проекту «Живі історії війни», мета якого – зібрати особисті історії людей про війну, зберегти їх як пам'ятні свідчення про пережите під час окупації і нести правду у світ. У її книгах – розповіді жителів Бородянської громади про російську окупацію.

Цікавою і змістовною була розповідь директорки книжкового видавництва «Макрос» Валентини Федоренко, яка долучилася до проекту повернення в Україну імені свого славного сина – Павла Штепи. Він все своє життя віддав служінню Україні, хоча й емігрував до Канади. У видавництві перевидано фундаментальну книгу Павла Штепи «Московство». Це сталося завдяки ініціатору перевидання Ігорю Шмигуну, директору Благодійного фонду «Ми допомагаємо Україні», військовому, засновнику Міжнародної премії імені Павла Штепи. Відрадно, що звертаючись до організаторів заходу, видавчиня підкреслила, що «ось тут, у вашій спільноті «Просвіти», живе душа України».

Заслужений журналіст України Сергій Комісаров емоційно говорив про те, що окупанти не перервали свою геноцидну лінію щодо України. Водночас він твердо переконаний: «Ці нелюди нас ніколи не зламують». Він з великою теплотою розмірковував про українців, які боронять країну як на фронті, так і в тилу, хто не поїхав за тридев'ять земель подалі від війни. Каже, що «українці є абсолютно незламною нацією».

Про красиву українську мову і свою рідну – грузинську, гуманітарну політику, роль критичного мислення чітко і промовисто висловила свої думки Манана Абашидзе – кандидатка юридичних наук, журналістка грузинського медіа «Формула», просвітянка. Вона підкреслила, що народ, який не усвідомлює значення рідної мови, її ролі в розвитку особистості, не може розраховувати на гідне місце в суцвітті народів. Журналістка розмірковувала про те, що суспільство, як і держава, має піклуватися про молоде покоління, аби діти виростили свідомими громадянами. Вона подякувала усім, хто утверджує Україну, сприяє розквіту української мови, оберігає її.

Олександр Герасименко – український письменник, громадський діяч, президент Інституту політико-правових та релігійних досліджень та ініціатор заснування Всеукраїнської літературно-мистецької премії «Київська книга року», привітав учасників «Поетичного млина» з Міжнародним днем рідної мови і запросив письменників-просвітян долучитися до курсу, адже метою Премії є підтримка творчих діячів, відзначення авторів, видавництв, представників творчої спільноти, які зробили значний внесок у популяризацію української книжки, популяризація творчості, утвердження високих мистецьких стандартів у національному письменстві і літературній критиці, створення умов для творчого зростання.

Антоніна Мушинська – президентка Міжнародного фонду імені Павла Глазового, закликала берегти наш національний скарб – мову, прочитати вірші і висловила надію на творчу співпрацю з Київською «Просвітою».

Продовження на стор. 9

З любов'ю до рідного Покуття

Василіу Глаголюку — 75!

Його називають просвітянином з великої літери. Його знають як постійного учасника державних та суспільно-політичних заходів у Коломиї та Івано-Франківську. З ним ототожнюють відродження просвітянського руху на Прикарпатті і саме він від середини 90-х ХХ століття і дотепер є активним відвідувачем засідань Центрального Правління ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Його знають як відомого журналіста, науковця та краєзнавця з енциклопедичними знаннями про просвітян та журналістів Покуття ХХ століття.

Вже понад 30 років Василь Глаголюк очолює Правління Коломийського міськрайонного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. І за цей час він не лише розвинув і укріпив мережу осередків «Просвіти» Коломийщини, але й сприяв встановленню у Коломиї пам'ятників Українській книзі та Василю Стефанику (2023 р.). Численні виступи в трудових колективах, на радіо та телебаченні, зустрічі з кращими Прикарпаття на промислових підприємствах, в школах та вишах — сприяли утвердженню позитивного іміджу «Просвіти» на землях Галичини. Мабуть саме тому Василя Петровича Глаголюка в числі перших було нагороджено найвищою нагородою Всеукраїнського товариства «Просвіта» — медаллю «Будівничий України». (1999 р.).

Майбутній Будівничий України Василь Петрович Глаголюк народився 12 березня 1951 року у селі Репуженці Городенківського району Станіславської області (тепер Івано-Франківської). З дитячих років прагнув знань. Тому в школі навчався з радістю і належним працелюбством. Успішно закінчив Репуженську початкову, Дубнівську восьмирічну та Чернелицьку середню школи. 1971 — 1976 рр. — навчання на історико-педагогічному факультеті Івано-Франківського педагогічного інституту імені В. Стефаника. По завершенню вишу з відзнакою

Василь Петрович розпочав педагогічну діяльність у школах Тернопільської та Івано-Франківської областей (1976-1987 роки). Він уміло засівав зерна добра і патріотизму у душах своїх учнів.

Перебуваючи на посадах інспектора шкіл Коломийського району (1987 — 1989 рр.) та викладача суспільних дисциплін Коломийського механіко-технологічного коледжу (1989 — 1994 рр.) він всіляко сприяв реалізації талантів обдарованої молоді в системі освітніх закладів Коломийщини.

З роками ми всі усвідомлюємо, що мова і земля є найціннішим скарбом українців. І наше майбутнє залежить від розумного дбайливого управління природними ресурсами життєдайної України. Напевно саме з таких міркувань Василь Петрович з одностайними ініціював створення у місті Коломия Інституту управління природними ресурсами, де з перших років існування вишу (1998 — 1999 рр.) він працював на посаді проректора з навчально-організаційних питань Інституту.

Його життєстверджуюча педагогічна діяльність була високо оцінена на державному рівні. 1985 року його багаторічна праця була відзначена знаком «Відмінник народної освіти УРСР», а

2000 року — високим почесним званням «Заслужений працівник освіти України».

З відновленням незалежності України Василь Петрович обирався депутатом Коломийської міської ради (1990-1994 роки), був заступником голови Коломийського міськвиконкому з гуманітарних питань (1994-1998 роки), головою Правління Коломийського міськрайонного об'єднання ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка (від 1991 до 1994, від 1998 до тепер).

У наступні 12 років Василь Глаголюк працював на посаді директора Коломийського міськрайонного центру зайнятості (1999-2011 роки).

У своїй науковій діяльності Василь Глаголюк сповідує принципи європейського гуманізму та академічної доброчесності. На сьогодні він є автором понад 100 наукових статей та монографії «Українська преса Покуття як джерело вивчення суспільно-політичного життя краю 20-30-х років ХХ століття». У книзі відтворено у хронологічній послідовності процес становлення, розвитку та функціонування преси Покутського краю, здійснено класифікацію часописів за проблемно-тематичними ознаками. Дана монографія є основою кандидатської дисертації, захист якої відбувся у жовтні 2004 року. У 2004 року Василь Глаголюк разом з донькою та сином активно бере участь у Помаранчевій революції.

Його статті у часописах «Слово Просвіти», «Буковинський журнал», «Галицька Просвіта», «Бахмутський шлях» та інших завжди наснажували українську молодь на нові звершення заради утвердження української мови та історичної правди в українській Україні.

Будучи на пенсії, Василь Петрович активно співпрацює з творчими особистостями краю, учнівською та студентською молоддю. Будучи на посаді завідувача кафедри гуманітарних дисциплін університету економіки та права «Крок» (2015 — 2019 рр.), завідувача Коломийського відділу Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнів-

ської молоді (від квітня 2019 р. дотепер, Василь Петрович знаходить час і на волонтерську діяльність.

Від початку російсько-української війни (2014 року) і дотепер він надавав і продовжує надавати допомогу вимушено переміщеним особам з Донецької та Луганської, Житомирської та Херсонської, Миколаївської областей у пошуках житла, соціально-побутового облаштування на Прикарпатті. Його людяне і доброзичливе серце зігріває добром і любов'ю українців, потерпілих від ракетних та «шахедних» атак рашистів.

Тарас Шевченко стверджував, що «раз добром зігрите серце вік не охолоне». Саме завдяки Василю Петровичу Глаголюку і таким, як він, українська земля зігріває потерпілих широкосердною любов'ю та доброзичливістю.

Дбаючи про розвиток літературних традицій краю, Василь Глаголюк 2020 року заснував і продовжує щорічно видавати часопис «Літературна Коломия». Його активна громадянська позиція відома в Україні та за кордоном. Тож і діяльність його високо оцінена на місцевому та державному рівнях. Він нагороджений медаллю «Захиснику Вітчизни» (1999 р.), орденом «За заслуги» III ступеня (2018 р.), медаллю Коломийської районної ради та Коломийської районної державної адміністрації «За заслуги перед Коломийщиною» (2020 р.). 2018 року йому присвоєно звання лауреата обласної премії імені Володимира Полека в галузі краєзнавства. Він лауреат обласної премії ім. Марії-Кі Підгірянки (Івано-Франківського ОО ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка (2023 р.).

Почесний краєзнавець України (2023).

Нині Василь Петрович працює українське сьогодення заради світлого українського майбуття. Книжкові виставки та фестивалі, творчі конкурси та нові книжкові видання вже у планах ювіляра на цей 2026 рік. Хай Бог йому допомагає! Ми ж зичимо вельмишановному Василю Петровичу Глаголюку мирного неба над головою, родинного достатку, здоров'я та нових творчих звершень!

Мирон ФЕДОРІВ,
просвітянин

«Поетичний млин» Київської «Просвіти»

Закінчення. Початок на стор. 8

Згадували на святковому заході геніальну поетесу Лесю Українку, якій цьогоріч минає 155 років від дня народження. Урочисто і з вірою в перемогу прозвучала пісня «Contra spem spero!» (Без надії сподіваюся!) на вірші поетеси у виконанні композитора і барда Ігоря Якубовського.

Деякі відгуки учасників «Поетичного млина»:

«У цей день слово не було просто словом. Воно було зброєю і оберегом. Воно було ліричним одкровенням, яке звучало і вібрало у наших серцях. Кожен виступ був надзвичайно глибоким, ширим, і дещо навіть хотілося занотовувати й зберігати. Бо коли звучить правда — вона лишається з тобою (поетеса Ольга Киця).

«5 годин бути серед науковців, письменників, журналістів, композиторів, співаків, мистецтвознавців, видавців, волонтерів, військових, педагогів — це тішитися, що наша земля щедра талантами і борцями за Слово, а ще збагатитися інтелектуально, енергетично, духовно, надихатися мистецтвом і вчинками людей. Це було справжнє свято і мови, і єдності, і віри в Перемогу українського народу. Дякую всім учасникам події і тим, хто сприяв заходу, дякую ЗСУ! Будьмо! Слава Україні!» (поетеса Міла Сонячна).

«Добірне товариство — науковці, письменники, композитори, співаки, мистецтвознавці, журналісти, видавці,

волонтери, вчителі, бібліотекарі... Доповіди, спогади, роздуми, поезія, пісні... Дякуємо провідникам Київської «Просвіти» Кирилові Стеценку та Ользі Ходацькій, що згуртували. Ми спілкуватимось упродовж 5 годин без перерви! І не поспішали розходитись. Слава Україні! Слава Нації! Слава ЗСУ!» (письменниця Лариса Недін).

«Безперервний поетично-музичний марафон тривав понад 5 годин. Біля імprovізованого мікрофона виступило майже 25 учасників нашого зібрання: відомі науковці, поети, музиканти, артисти, режисери, композитори, громадські діячі, книговидавці та журналісти. Я давно не чув віршів та пісень у авторському виконанні такого рівня! Дякую за зливу супер позитивних емоцій, дорогі мої однодумці. Наші серця б'ються в унісон. Ми — на одній духовній хвилі». (журналіст Сергій Комісаров).

«Дякуємо до Неба Воїнам Збройних Сил України за наші збережені життя, можливість творити та працювати у вільній країні!» (каліграфія Анжеліка Корнієнко).

«Кожен промовець говорив неймовірно важливі речі про мову, про спроби її знищити, про наші методи і намагання її вберегти, про війну і її наслідки, про людей, які зробили все, щоб ми, українці, зараз розмовляли своєю рідною мовою. Вірші, пісні, проза, бандура, гітара, історія з життя — це все було на одній хвилі і йшло від серця до серця. Все відбулося настільки чудово, що не було втоми, а лише приємний післясмак» (письменниця Ірина Вазерцева).

«Разом з авторкою ідеї, поетесою й режисером дійства Ольгою Ходацькою ми зі щирою вдячністю дивувалися потужності талантів та неабиякій витривалості нашої аудиторії! Кожен виступ вражав глибиною думки, силою духу та світлом віри в перемогу, а оригінальність висловлювань тримала цікавість слухачів у постійному фокусі!» (голова Київської «Просвіти» Кирило Стеценко).

«Сердечно дякую, дорогі просвітяни і учасники «Поетичного млина», за важливу ініціативу в утвердженні українськомовної освіти, за синергію творчих особистостей, за об'єднання задля реалізації стратегії розвитку української мови як основного чинника національної безпеки» (член-кореспондент НАПН України Мирослава Вовк).

«Це було натхненно і по-просвітянськи! Такі заходи свідчать про потужний національно-патріотичний рух» (докторка педагогічних наук Наталія Філіпчук).

«Низький вам уклін і подяка від глибини серця за вашу активну діяльність, пронизану Любов'ю до рідної України, за істинний Патріотизм! Нехай вас Бог оберігає й зміцнює ваші духовні сили! Слава Україні! Героям Слава!» (академік Нелля Ничкало).

«Ніщо не спинить ідеї, час якої настає! Дякуємо Вам, дорога Ольго Миколаївно, за організацію і проведення чудового заходу» (журналістка Світлана Фросевич).

«Поетичний млин» — справжнє свято українського слова, що торкається душі, надихає й залишає після себе світло! Дякуємо Збройним Силам України за можливість говорити «ка-

линою», жити, працювати і зустрічатися з такими талановитими людьми! Бережіть українське! Вірте в Збройні Сили України! Слава Україні!» (завідувачка бібліотеки Центрального будинку офіцерів ЗСУ Тетяна Алісова).

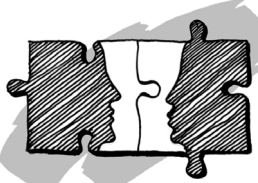
«Знаменитим «Поетичний млин» став не завдяки часовому виміру, а наповненню унікальними людьми, що зібралися разом, аби засвідчити свою любов до української мови» (журналістка Галина Дацюк).

Хоча святкова подія тривала понад 5 годин, ніхто не втомився, тому що говорили про наболіле — Мову, яка для кожного з нас є важливим елементом культурної свідомості. Вона накопичує традиції й досвід попередніх поколінь і дозволяє передати їх нащадкам. Мова — це історія народу, його світогляд.

Сьогодні, в умовах російсько-української війни, за мову, за національну ідентичність і право бути господарями на своїй землі, борються кращі сини та доньки країни. Саме мова є неймовірно рушійною силою, що об'єднує українців і весь цивілізований світ навколо майбутньої перемоги України над московитськими окупантами.

Щиро дякуємо всім учасникам святкової події за участь, за глибокі думки, неповторну творчість, за єднання в колі однодумців, за любов до рідного слова і беззаперечну віру в Україну! Разом ми робимо все для збереження єдності та неподільності нашої держави. Воля українського народу незламна та непорушна!

Слава Україні! Разом до Перемоги!

Історичний феномен Шевченкового гніву

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка

«Гнів Шевченка — зброя перемоги»

Серед тем і мотивів поезії Тараса Шевченка, розкритих у «Шевченківській енциклопедії» (добро і зло; правда і кривда; воля; слава; помста; час; доля; любов та ін.), поняття «гнів» відсутнє. І це зрозуміло, бо почуття сильного обурення, стан нервового збудження, роздратування, визначені у Словнику української мови як гнів, так чи інакше розчинені в означених темах і мотивах. Але в екзистенційні часи в історичній свідомості українського народу знаходив особливий відгук словотвір «гнів Шевченка». Нагадаю, що великий український художник, Шевченківський лауреат Василь Касіян (1896–1976) створив у 1942–1943 роках серію плакатів «Гнів Шевченка — зброя перемоги». Тоді ж, у 1942-му директор Інституту літератури АН УРСР, академік, поет Павло Тичина (1891–1967) вступне слово для Шевченкового «Кобзаря», виданого для фронту стотисячним тиражом, назвав «Гнів Шевченка».

В умовах агресивної, мерзеної війни Росії проти України, коли, кажучи по-шевченківськи, «ворог лютий» уже п'ятий рік руйнує міста і села України, знищує історичні й культурні цінності, медичні й освітні центри, вбиває мирне населення, дітей, окрім сучасної зброї, воїнам ЗСУ потрібне і гнівне слово Тараса Шевченка. Ще у 2014 році Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України започаткував книжкову серію «Бібліотека українського воїна», і першим, зрозуміло, «пішов» на фронт малоформатний «Кобзар», упорядкований відомим шевченкознавцем Сергієм Гальченком, і з його ж передмовою «Вогненне слово Кобзаря» та підбіркою антимосковських афоризмів із творів поета

*«За честь, славу, за братерство,
За волю України»*

(здійснили Марія Корнійчук і Галина Карпінчук). За роки війни наші герої отримали понад 10 видань фронтового «Кобзаря», але потреба в них зростає і зростає... Безсмертне, гнівне Шевченкове слово намагає, не залишає сумніву в українській перемозі:

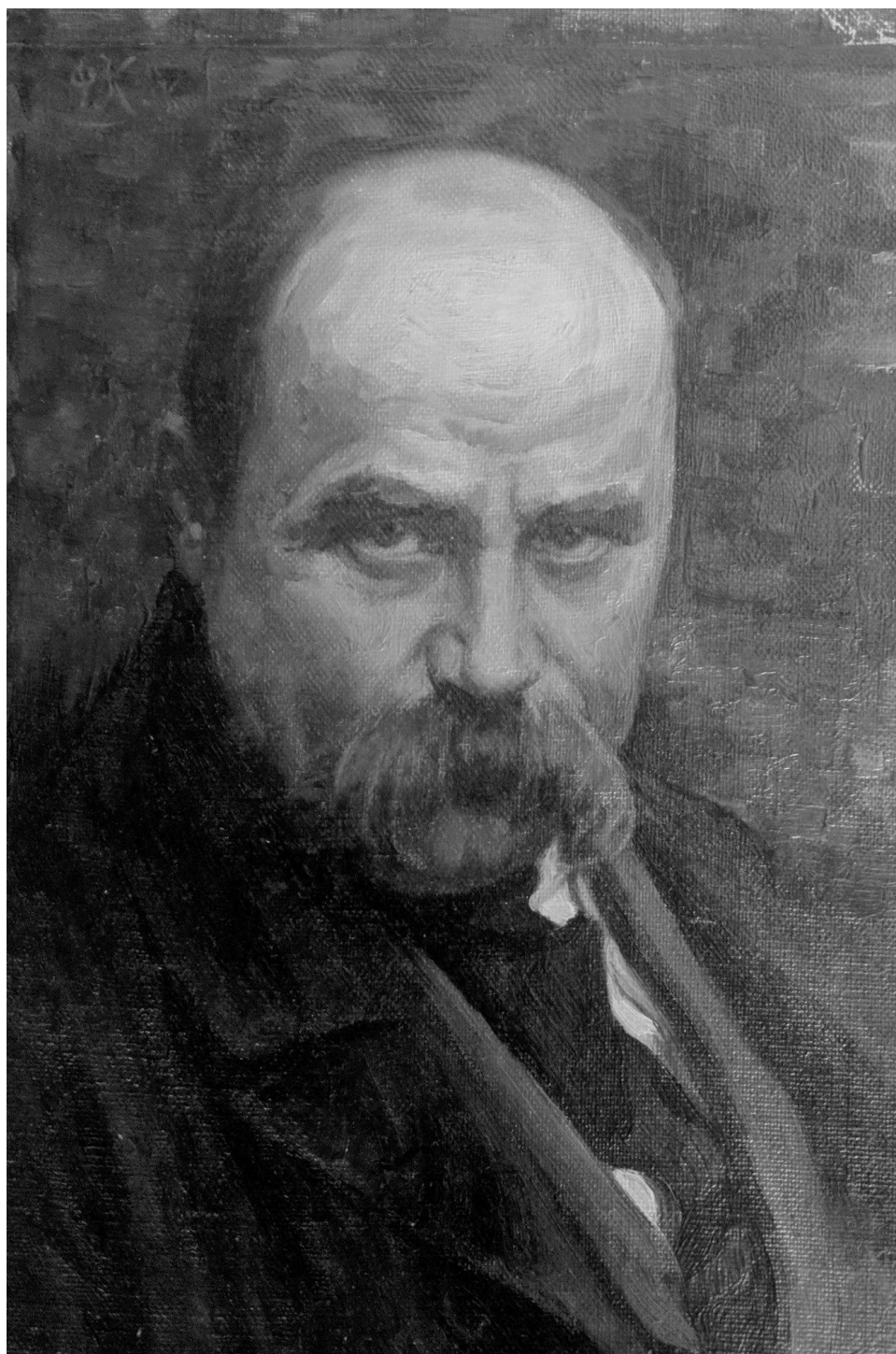
*Борітеся — поборете,
Вам Бог помагає!
За вас правда, за вас слава
І воля святая!*

Іван Дзюба: «Може, відповіднішим було б інше означення: гнів...»

Неперевішений шевченкознавець Іван Дзюба видав у 2008 році фундаментальну монографію «Тарас Шевченко. Життя і творчість», в якій один із передостанніх розділів (далі йшов розділ «Хвороба, смерть, похорон») назвав «Поет гніву чи геній любові?». Через шість років ця книга лягла в основу четвертого тому «Історії української літератури» з назвою «Тарас Шевченко». Концепція твору, звісно, збереглася — вчений лише дещо доповнив окремі сюжети.

Але, але... Розділ, який згадано, мудрий Іван Дзюба назвав інакше, а саме: «Поет гніву й любові?». Академік писав:

«Часто в Шевченкові бачили тільки (або насамперед) заклики до народного повстання, до соціальної (або національної) помсти, розплати. Без цього, звичайно, Шевченка немає. (Хоча, коли говорять про Шевченкову ненависть до гнобителів і катів народу, може, відповіднішим було б інше озна-

Т. Шевченко. Портрет Ф. Красицького. 1898 р.

чення: гнів. Це почуття багатосмішне, в ширшому соціальному й емоційному діапазоні»¹. (Виділено мною. — В. М.).

Залишивши питання в назві розділу для майбутніх дослідників, Іван Дзюба насправді показав нероздільну дихотомію двох особистих, інтимних почуттів у творчості Тараса Шевченка.

Гнів у Шевченковій поезії не був озвучений безпосередньо, вербально, а лексеми «гнівили», «гнівити» і «гнів» зустрічаються взагалі лише п'ять разів (про це — далі), тоді як «любов» і похідні слова — близько двохсот разів, але поетів гнів є ментальною й поетичною константою його творчості...

Іван Франко зазначав:

*«Гнів — се огонь.
Чим більше дров кладеш,
Тим ярче полум'я лютує ясне...»*

Тарас Шевченко ніколи не підкладав дрова спеціально, зате завжди ніс у серці гнівний огонь уярмленого українського народу.

Про це переконаливо сказав майже сім десятиліть тому видатний український поет Дмитро Павличко: «Гнів Шевченка народився як розгніваність народу, бо ж був Тарас кріпаком, бо він переніс тортури свого народу... Гнів Шевченка народився як помста народу всім кріпосникам і душителям правди і свободи. Гнів Шевченка народився як протест людської душі проти поневолення, кривди і наруги»².

Особливо волають гнівом і Шевченкові записи у Щоденнику в останні місяці каторжного заслання у «безмеж-

ній тюрмі» в «безкінечній безлюдній пустелі». Ось лише деякі приклади:

«І я в цьому чорторії, серед цього морального неподобства, сьомий рік уже закінчую. Страшно!» (16 червня); «Ганьба й приниження! Трудно, важко, неможливо заглушити в собі всяку людську гідність, стати навв'язку, слухати команди і рухатися, як бездушна машина» (19 червня); «Я... повинен був поховати в самому собі всяке людське почуття, зробитися бездушним автоматом і слухати мовчки, не червоніючи й не бліднучи, слухати моральне повчання від грабіжника та кровопивці... Мерзенно! Огідно!» (20 червня); «Тюрма, кайдани, батіг і неісходима Сибір — ось місце для цих потворних тварин...» (25 червня); «Я в глибині душі прошою моїх гонителів і тільки молю Всемогутнього Бога врятувати швидше мене від цих напівлюдей» (27 червня)...

Слова «гнів» і в помині немає, та чи знайдеться в світовій літературі гнівне звинувачення сатанинського зла, вчиненого конкретній людині, такої духовної сили...

Між іншим, працюючи над цією статтею, натрапив на «допомогу» штучного інтелекту, котрий упевнено наполягав, що нібито 10 липня 1857 року Шевченко записав про «злу, вперту незнищенну злість, цей пекельний вогонь гніву...» На превеликий жаль, у даному випадку маємо справу не лише з повним, а й примітивним змістотворенням. Зате саме в цей день заслонець, який нетерпляче чекав довгожданого звільнення з «безпросвітної неволі»,

«вертепу мерзот» і був у «поганому настрої зажуреної душі», щиро висловився щодо читання однієї книги: «...Почав жувати: жорстко, кисло, нудотно». Якраз і можна застосувати до багатьох бездумних інтернет-публікацій...

«Як мав би я у неволі Господа гнівити...»

У перший рік заслання Тарас Шевченко написав невеликий медитативний вірш «Один у другого питаєм» (червень—грудень 1847-го), в якому запитав у себе, засвідчив собі й залишив нам усвідомлення, бачення того, які його діла, сиріч, вірші в умовах каторги будуть істинно Богоугодними й не прогнівлять Господа:

Які ж мене, мій Боже милий,

*Діла осудять на землі?
Коли б ті діти не росли,
Тебе, святого, не гнівили,
Що у неволі народились
І стид на Тебе понесли.*

У цей період Шевченко створив і ліричну елегію «То так і я тепер пишу...», в якій, на думку Михайла Грушевського, заслонець виявив усвідомлення того, що «його поетичний талант гине, зникає під впливом таких неможливих обставин життя»: «То так і я тепер пишу, / Папір тільки, чорнило трачу...» Насправді талант, пройнятий гнівом, не зник, як засвідчили майже дев'яносто прекрасних Шевченкових поезій 1848–1850 років.

Але, що характерно, на початку 1850-го (січень—квітень) у вірші «Не молилася за мене» знову виринула доленосна щодо власної творчості думка про Господній гнів:

*Лучше було б не родити
Або утопити,
Як мав би я у неволі
Господа гнівити.*

Отже, персональну позицію Тараса Шевченка щодо гніву Господнього вияснили. Тепер — про те саме в масштабах усієї України.

«І рек во гніві...»

Коротко нагадаю про вірш «Осія. Глава XIV. Подражаніє», написаний 25 грудня 1859 року, тобто рівно через чотирнадцять років опісля Шевченкового Заповіту. Він починається найзапашливішою засторогою України, що втратила свою державність:

*Погибнеш, згинеш, Україно,
Не стане знаку на землі...*

Нітрохи не занурюючись в аналіз цієї видатної поезії, зауважу лише, що в ній національний Кобзар повною мірою виявляє найвищу міру свого розуміння Господнього гніву:

*Бо довго Довготерпеливий
Дивився мовчки на твою,
Гріховну твою утробу
І рек во гніві: — Потреблю
Твою красу, твою оздобу,
Сама розіпнешся. Во злові
Сини твої тебе уб'ють
Оперені, а злочачі
Во чреві згинуть, пропадуть,
Мов недолежані курчата!..*

Про цей екзистенційний критерій не варто забувати, здійснюючи інтерпретацію визначних Шевченкових поезій через історичну присутність у них Кобзаревих гніву... Передусім до споконвічного ворога України — Московщини. В цьому контексті, сказати б, антимосковський гнів уперше виплеснувся в «Чигрині, Чигрині...» (19 лютого 1844 року), єдиному вірші, написаному Шевченком у Москві, коли поет особливо гостро й болуче, ніби впер-

ше, пережив той очевидний факт, що саме Москва (в тандемі з Варшавою) є провинницею бездержавності України, насаджування в українцях історичного безпам'ятства, яке паралізує волю до боротьби за незалежність:

*За що ж боролись ми з ляхами?
За що ж ми різались з ордами?
За що скородили списками
Московські ребра??... Засівали,
І рудою поливали...
І шаблями скородили.
Що ж на ниві уродилося???
Уродила рута... рута...
Волі нашої отрута.*

Як бачимо, у Шевченка знаки питання нарастають — з одного до двох і, нарешті, в узагальненому, головному, підсумковому рядкові — три знаки питання й знак оклику... Цю авторську інтерпункцію, не відображену в офіційній публікації, трактуємо, як очевидне наростання Шевченкового гніву проти Московщини, що поглинула державність України. За словами видатного шевченкознавця Юрія Барабаша, «у синекдосі "волі... отрута", якою обернулася рута, вочевидь приховується вказівка на Переяславську раду та її трагічні для України наслідки». Учений наголосив, що непомилково вгадуваний у тексті Переяслав разом із Чигирином складають саме бінарну опозицію, яка є структурною основою вірша і визначає його лірично-історіо(націо)-софську природу³.

Після «Чигирине, Чигирине...» цей неозвучений у тексті прямо, втім, очевидний гнів яскраво палахкотів у найвизначніших антимосковських поезіях Тараса Шевченка, найперше в поемі «Сон» (1844), якою поет, кажучи словами Івана Дзюби, «ставав на прю з царизмом». Характерно, що саме після другого проїзду навесні 1845 року через Москву в Україну Шевченко в тому ж році створив на Батьківщині поетичні шедеври, що стали осердними у його

творчості, а саме: містерія «Великий льох» (жовтень); поема «Кавказ» (листопад); послання «І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм...» (грудень); вірш «Холодний Яр» (грудень). Вони були внесені поетом до рукописного збірника «Три літа», який відкриває «Чигирине, Чигирине...», а завершує «Як умру, то поховайте...» (Заповіт), написаний 25 грудня 1845 року.

Маю можливість лише коротко нагадати, що цими поезіями Тарас Шевченко поклав на вівтар України безсмертні, доленосні, пройняті святим гнівом сенси, що гарантують її незалежне від Московщини буття. Він назавжди зафіксував у поемі «Кавказ», що, запивши з московської чаші московську отруту, доведеться не за Україну, а за її ката проливати кров добру не чорну... В посланні «І мертвим, і живим...» український Кобзар кидає в очі синам сердешної України, які добре ходили в ярмі, слова:

*Так от як кров свою лили
Батьки за Москву і Варшаву,
І вам, синам, передали
Свої кайдани, свою славу!*

За точним висновком уже згаданого Івана Дзюби, послання «фактично адресоване уявленій українській нації, мрія про яку набирає у Шевченка конкретних рис». Утім це стосується усіх названих творів, зокрема і вірша «Холодний Яр», в якому поет особливо гнівно відповідає хулителям Гайдамаччини:

*Брешиш, людоморе!
За святу правду-волю
Розбойник не стане,
Не розкує закований
У ваші кайдани
Народ темний...*

«Кайдани порвіте...»

Отже, незаперечно й вичерпно зрозуміло, що йдеться про московські кай-

дани, і в такому контексті Шевченко вжив лексему «кайдани» вже в Заповіті:

*Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.*

Ця заповітна воля, звісно, була не у миттєвому гніві сформульована, кажучи словами Івана Франка, «не у лютому розпалі», втім, очевидно, викликана глибоким і невігойним душевним гнівом...

Нагадаю, між іншим, як узагальнював поняття Шевченкового гніву Михайло Грушевський, скажімо, стосовно «казноної церкви і самодержавного деспотизму»:

«Все, що тхнуло сим союзом церкви і держави, усвяченням за поміччю релігії деспотизму влади... Шевченко п'ятнував згрідилою назвою "візантизм" і звертав проти нього всю силу свого гніву і всю їд сарказму...»⁴

Блискучим прикладом може служити лапідарний Шевченків запис у Щоденнику 22 березня 1858 року після відвідання дорогою з заслання Великодньої служби в Кремлі: «Якби я нічого не чув раніше про це візантійсько-старовірське торжество, то, можливо, воно б на мене і справило якесь враження, тепер же рівно ніякого... І доки триватиме ця японська комедія?»

У межах цієї статті немає потреби заглиблюватися в дану тему, проте можемо впевнено підтвердити: Шевченко виплеснув у Щоденнику нездоланну силу гніву та сарказму.

Геніальним виявом невисловленого гніву залишився вірш «Я не нездужаю, нівроку...» (1858), що завершував рік повернення Шевченка з заслання в Петербург. Як відомо, щоб збудити хиренну волю, треба

*«добре вигострить сокиру,
Та й заходить вже будить».*

І це стосувалося Миколи І, який ві-

дійшов у 1855 році, й тогочасного царя Олександра II. Та не забудьмо поезію «Молитва» (травень 1860 року), створену в трьох варіантах: у другому варіанті поет просив:

*«Царів, кровавих шинкарів,
У пута кутії окуй,
В склепу глибокім замуруй»,*

але насамкінець — у третьому варіанті — замінив на молитву про милосердя, прощення:

*«Злочинаюущих спина,
У пута кутії не куй,
В склепи глибокі не муруй».*

Юрій Барабаш бачив у цьому динаміку духовно-етичного розвою Шевченка: «Звичайно, про остаточність підсумку тут немає мови, та й назагал навряд чи це поняття застосовне до духовно-творчого процесу, тим більше до такого мистця, як Шевченко».

Не заглиблюючись в іншу грандіозну тему, зауважу в контексті нашої, що в обох молитовних випадках споконвічним, первісним і незамінним та неозвученим є саме справедливий гнів...

Тарас Шевченко прекрасно нюансував вживання цього слова: від «не у гнів вам буде сказано» в повісті «Близнята» до вже згаданого «рек во гніві» у вірші «Осія. Глава XIV».

На мій погляд, лексема «гнів» у Шевченковому розумінні, будучи сама по собі найменш озвученою в творчості, сутнісно є однією з найбільш присутніх у ній.

¹ Історія української літератури в 12 т. Т. 4. Тарас Шевченко. Автор Іван Дзюба. Київ: Наукова думка, 2014. С. 713.

² Павличко Д. Спогади. Т. 4. Київ: Ярослав Вал. 2018. С. 66.

³ Див.: Шевченківська енциклопедія: в 6 т. Т. 6. Київ, 2015. С. 778, 780.

⁴ Грушевський М. Твори: у 50 т. Т. 23. Львів: Світ, 2014. С. 552–553.

«Молитва за Україну»

Українські митці, що створили шедевр під назвою "Молитва за Україну", передали свій витвір Вселенському Патріарху, який 5 січня 2019 року підписав Томос про автокефалію ПЦУ.

Про це повідомив у Фейсбучі автор ідеї та організатор народний художник України Володимир Козюк, передає видання «Хронікерс».

«Разом із художником Владиславом Задворським ми написали ікону Божої Матері. Це не просто твір мистецтва. Це молитва за Україну, написана фарбами, вірою і серцем», — розповів митець.

За словами Володимира Козюка, одна з таких ікон раніше була подарована Блаженнішому Митрополиту Київському і всієї України Епіфанію. Іншу ж митці мали честь передати Вселенському Патріарху Варфоломію.

«У Патріаршій резиденції на Фана-

рії ми разом помолилися за Україну, за справедливий мир і за силу нашого народу. Також отримали благословення на наші мистецькі та духовні проекти і подальшу діяльність», — розповів Козюк.

За словами митця, «Молитва за Україну» — це не лише ікона чи картина, а духовний акт спільної присутності та відповідальності. Це тиха молитва, втілена у живописі — образ-звернення, у якому сакральна традиція стає мовою сучасності, а мистецтво перетворюється на простір спільного болю, надії та внутрішньої тиші.

Світлина з відкритих джерел

Втрата

4 березня у Слов'янську пішов за вічну межу Віктор Петрович Скрипник, старійшина краєзнавців і журналістів Донецчини, просвітянин. Ще 2 січня ми вітали його з 85-річчям, згадували шлях редактора газети «Вісті», автора численних книжок про історію міста до війни і у війні. Ми не забули його репортажі з окупованого в 2014 р. Слов'янська, його особисте звернення

в обласній газеті „Донецчина“ до путіна забрати геть своїх терористів з української землі...

Віктор Петрович залишався в журналістиці до останніх днів, а газета „Слово Просвіти“, де він часто друкувався, надійде в дім без нього.

До слів співчуття дружині Галині, синам, онукам, усім рідним і друзям долучаються обласна організація НСКУ Донецчини, просвітяни і громадськість міста Слов'янськ, який він безмежно любив. Світла пам'ять...

Сни Тараса Шевченка

Надія НАУМОВА,
Музей історичного центру м. Києва

Снам як частині людського буття і зв'язку мозку з підсвідомістю людина здавна, прагнучи збагнути з їх допомогою смисл свого існування, надавала великого значення. Сни завжди цікавили людей: їм вірили і водночас боялися, тлумачили їх у спеціальних «сонниках». У народних переказах існувало поняття «віщий сон», так само як «добрий і поганий». Снами займалися відомі вчені, і, навіть лікарі, але таємниці сну залишаються нерозгаданими донині.

Відомо, що для талановитих людей сон міг стати поштовхом для наукового відкриття чи для творчості. Так було і у поета Тараса Шевченка. Про свої сни і роздуми про них він оповідав у листах, у Щоденнику, у російських повістях і у поетичній творчості. Цілком вірогідно, що відходячи від реального сну, він створив свою знамениту поему «Сон» і вклав у, може, не такий чіткий сюжет свого сну те, що хотів висловити, все, що його хвилювало і що йому боліло. Такий прийом у фольклорі і у художній літературі дуже давній: описи снів можна зустріти у Старому і Новому Заповіті, у народному епосі, у історичних літописах. До переказу сновидіння вдавалися багато авторів, які хотіли під покровом фантазмагорії висловити власні переконання та ідеї.

До теми «Сни Тараса Шевченка» зверталися науковці-шевченкознавці, розглядаючи тему у різних аспектах. Але варто ще раз поговорити про них не з точки зору містики а з точки зору живої практики людського життя і людської особистості, яку сни, безперечно, по-своєму, відображають.

Образ сну виступає у ранніх, студентських роботах Шевченка-художника: акварельна копія з Карла Брюллова «Сон бабусі і внучки» робилася не лише з точки зору вправлення. Сам сюжет зацікавив: молода дівчина бачить у сні якісь кошмари, а бабуся, навпаки, своєю молодістю і коханням «Хлопчик з собакою в лісі» — етюд, виконаний на Смоленському кладовищі, на якому зображено хлопчика, який безтурботно заснув, сон його охороняє єдиний вірний друг, собака. На автолістрації до поеми «Слепая» бачимо матір і доньку, яка спить у неї на колінах. На акварелі-ілюстрації до поеми О. Пушкіна «Полтава» Марія зображена у той час, коли мати будить її, щоб повідомити страшну звістку про страту Мазепу батька. Пробудження художник зображає, як перехід від сну до реальності.

На акварелі «У гаремі» дівчина солодко спить (здається відніюється силуети мінаретів). Згадується наша землячка, яка «потурчилася, побусурманилася» у неволі, як про це йдеться у думі «Маруся Богуславка». Цікаво, що подібний сюжет олівцем (дівчина спить на колінах у турка) художник повторить пізніше, після заслання.

Етюд хлопчика, який заснув, позуючи художнику, теж виконаний після заслання, у Петербурзі. Ми знаємо його ім'я: Борис Суханов-Подколзін, який пізніше напише спогади про Тараса Шевченка, де він згадує про те, як тричі на тиждень приходив у майстерню Шевченка на уроки малювання. Таким чином його матір його хотіла допомогти поетові матеріально. Ці спогади цікаві тим, що у них читаємо дитячі враження хлопчика-підлітка: він запам'ятав побутові деталі майстерні, риси характеру Шевченка і те, як Тарас працював над композицією «Русалки» (для неї він і позував: «Для зображення козака мені траплялося подовгу валятися на дивані.»).

На офорті «Сама собі в своїй господі» зображена жінка «легкої поведінки»,

Тарас таких, до речі, ніколи не осуджував. Удома, в своїй оселі, вона хоч якийсь час може почуватися вільною.

Власні сни Тарас Шевченко записував до щоденника, який почав вести уже на засланні. У перших записах він говорить, що вже якось пробував фіксувати на папері усе, що відбувається, але згодом відмовився: це видалося йому не вартим уваги, бо які ж події у цьому забутому Богом і людьми краю. Але у той же час у розлогих листах до свого щирого друга, княжни Варвари Репніної, які писалися з продовженням, майже, як щоденник, він опишував природу краю, його мешканців, а також з іронією і своєю зовнішністю. Ці сім листів наповнені почуттям самотності, в одному з них він якраз і говорить про те, що спалив зошит, який був завів для нотаток, хоча одразу ж про це пошкодував. У 1850 р. листування припинилося, бо княжні було заборонено спілкуватися з рядовим Оренбурзького лінійного батальйону № 5 Шевченком. Сам начальник III відділу граф О. Орлов вважав своїм обов'язком попередити про можливі неприємні наслідки.

12 червня 1857 р. поет робить перший запис у Журналі (так він називав щоденник). Це допомагало скоротити дні очікування, які ставали просто нестерпними і водночас ніби поговорити з самим собою, осмислюючи роки «порування» і приниження людської гідності. Записуючи до Журналу незначні буденні події, поет оповідає про рутину солдатських буднів, які переплітаються з роздумами про літературу і мистецтво, ліричними спогадами про дитинство, молодість, Петербург, Академію, Україну і зацікавлюють читача. Втрата складаного ножа у цих місцях є надзвичайно важливою подією насамперед тому, що без нього не можна зробити собі пам'ятну книгу для записів. Наступного дня, продовжуючи запис, він висловлює думку: можна писати, все, що хочеш: ніхто ж не перевірить. Але щоденник є завжди джерелом пізнання людини, її характеру, навіть тоді, коли написане не зовсім відповідає реальним подіям, а лишається суб'єктивним. Варто відзначити, що Шевченко був завжди чесний, сам з собою, ніяк себе не виправдовуючи. Часом запис починається детальним переказом побаченого сну, сюжет якого відбиває настрої і плин думок людини, яка зазнала нелегких випробувань. Сني цікаві і своїми сюжетами, але ще більше тими коментарями, що йдуть одразу після їх переказу.

Не вдаючись до складних роздумів про їх містичну природу, скажемо, що сам Тарас завжди шукав причину того чи іншого свого сновидіння у якихось недавніх і цілком реальних подіях. У щоденник записано 17 снів. Перший сон (вдень під вербою, 18 червня 1857 року) — це дороги серцю місяця: «Видел во сне Межигорского Спаса, Дзвонковую Криницю, а потом Видубецкий монастырь. А потом Петербург и свою милую Академию. С недавнего времени мне начали грезиться во сне знакомые, давно не виданные предметы».

Скоро ли я увижу все это наяву? Сновидение имело на меня прекрасное влияние в продолжение всего дня...». До вечора цей благодушний настрій поета змінився, тому що прийшов наказ готуватися до огляду гарнізону з приводу прибуття в укріплення якоїсь важливої особи. Наступного дня планувалася підгонка амуніції.

3 липня Шевченко записує: «Сегодня во сне видел я Лазаревского. Будто бы он приехал за мною в укрепление и несмотря на мои доводы о невозможности оставить мне укрепление без пропуска, увез меня насильно [...] Вскоре очутились мы в каком-то русско-татарско-немецком городе, вроде Астрахани. И верблюды,

и [англизированные лошади по улице ходят, и фонтаны бьют, и кумыс продают...]. Прокинувшись, поэт дуже зрадив, що це тільки сон, що він не дезертир, бо якби таке сталося справді, його знову забрали б у солдати.

Запис від 4 липня, поет спав під тихий дощ: «...видел во сне покойника Карла Павловича Брюллова и с ним вместе товарища своего Михайлова [...]...Потом мы перешли в мастерскую, что в портике, вместе с Карлом Павловичем... Но ударил гром, и я проснулся.» Перерваний сон продовжився: «Во второй сеанс увидел я в Москве Михайла Семеновича Щепкина, таким же свежим и бодрым, как видел я его в последний раз в 1845 году. Говорили о театре, о литературе». У цьому ж сні він зустрівся з Кулішем і прокоментував його так: «С недавнего времени мне начали представляются во сне давно виденные мною милые сердцу предметы и лица. Это, вероятно, оттого, что я о них теперь постоянно думаю. Ложась спать вчера, я думал об «Осаде Пскова» и о «Гензерихе» Брюллова. И увидел во сне их великого творца». Він згадав незавершені твори свого учителя, широко шкодуючи, що вони лишилися не закінченими.

Ще через день 6 липня прийшов схожий сон: «Видел во сне Академию художеств. Михайлов показывал мне какую-то неоконченную копию [...]».

7 липня: «Видел сегодня во сне Москву, не встретил никого из знакомых и храма Спаса не видел. Был на Красной площади и Василия Блаженного не видел. Искал в Гостинном дворе ивановского полотна для рубаш и не нашел.» Нічого доброго не знайшов у Москві... Мабуть, і не бачив він цих храмів, тому що не любив ці обидві споруди, втілення за його ж виразом «татарсько-московського стилю». Того дня знову пішли розмови, що неабияк схвилювали весь гарнізон, очікуваний приїзд августійшого гостя, великого князя Костянтина. З цього приводу мав бути влаштований огляд, який почався о 7-й годині ранку. Поета, може з найкращими намірами, призначили у почесний караул. Можна собі уявити, як він «зрадив»... Чутки про приїзд високого гостя, на щастя, виявились лише чутками. А марні приготування до візиту викликали такий запис: «Господи, настанет ли, наконец для меня час искупления? Настанут ли когда-нибудь для меня те блаженные дни, когда я буду читать эти отвратительные правдивые сказания, как ложный сон, как небывавшую небылицу?».

9 липня після безсонної ночі, спричиненої невимовною тугою, Тарас на світанку скупався у морі і заснув на піску берега Каспійського моря: «Видел во сне покойника Аркадия Родзянку в его Веселом Подоле, близ Хоролы. Показывал он мне свой чересчур затейливый сад. Толковал о возвышенной простоте вообще и в литературе в особенности. Рукал напавал грязного циника Гоголя, и в особенности «Мертвые Души» казнил немилосердно...». Сам Шевченко шанував Гоголя і його твори, особливо, «Мертві душі», навіть, просив у Варвари Репніної його адресу, щоб написати листа письменнику. Родзянко у цьому ж сні читав свої вірші, які поет назвав «грознейшими». Оповідаючи сон, поет згадав своє в перебування у Веселому Подолі у 1845 р., дуже дивуючись, що йому приснився цей несимпатичний чоловік, якого він уже зовсім мав би забути.

11 липня, поет, готуючись до від'їзду, замовив торбу для сухарів, упакував свою мізерію і книги. Під вечір у коменданта був обід з пельменями. Тарас співав свої улюблені пісні: про козака Швачку і «Ой ізійди, ізійди зиронько та вечірняя...», але думки його були про палубу пароплава, який, нарешті, забере його звідси. Пісні нав'язли спогади про весілля Куліша, про його молоду гарну дружину, і він заснув: «...видел во сне Новгород-Северский (вероятно, вследствие чтения «Алексея Однорога»)»

(історична повість П. Куліша). По улице ездили в старосветском огромном берлине огромные рыжие пьяные монахи, и между ними очутился мой трезвый друг Семен Гулак-Артемовский. Это все пельмени так наметаморфозили.»

12 липня сповнився місяць, як поет почав щоденник, цей час, видався йому безкінечно довгим, він уже звик до свого Журналу, який став для нього необхідним. У записі того дня багато міркувань, і різноманітних сюжетів. Цього вечора він обійшов два рази укріплення, а біля Другої батареї його зупинила пісня, яку співав караульний «Возмутился наш батюшка славный тихий Дон». Послухавши її, він повернувся додому і заснув: «На рассвете приснилось мне, будто приехал в Новопетровское укрепление фельдмаршал Сакен вместе с другом своим митрополитом киевским Евгением и потребовали меня к себе. Но так как у меня не оказалось солдатского облачения, кроме шинели, и то без эполет, то пока нашивали эполеты, я проснулся. И был сердечен рад этой неудаче». Ця банальна проблема з амуніцією так влізла у голову, що, навіть, у сон прийшла.

У суботу ввечері Тарас пішов до Другої батареї з надією послухати «вчерашнього Бояна», але очікування не справдилися і він заснув під своєю вербою до ранку. Що снилося, цього разу чомусь не записав, лише радів, що, нарешті, виспався, бо останнім часом його частенько турбувало безсоння.

17 липня десь під вечір неочікувано у морі на обрії з'явився парохід, який таки налякав мешканців Новопетровського укріплення: а раптом справді великий князь Константин, чи губернатор, але на парохіді ніяких знатних осіб не було. Все ж сон у поета був неспокійним, думки обідали його, і він заснув лиш перед світанком: «Во сне видел Кулиша, Костомарова и Семена Артемовского, будто я встретил их в Лубнах во время Успенской ярмарки. Кулиша и Костомарова в обыкновенных, а Артемовского в каком-то театральном костюме. [...] а я тут же для Кулиша рисовал молодого слепого лирника в тирольском костюме.» Сон цей названо «безалаберщиною», і Тарас був вдячний дядькові, який його розбудив.

19 липня, допоки не пробіли зорю, Шевченко 4 рази обійшов укріплення, подолавши 12 верст. Ніч була лагідна і місячна, а після опівночі він задрімав. Знову приснились друзі: М. Лазаревський, С. Левицький, вони грали на скрипках і співали українські пісні: «Я присоединил свой тенор к капелли, и мы пели стройно и согласно. У степу могила з вітром говорила...». Не окончивши этой песни, мы начали другую, а именно «Петруся», и я так громко пропел стихи —

Люблю, мамо, Петруся,
Поговору боюся,
что капелия замолчала, а я на последней ноте проснулся».

Сон цей так йому сподобався, що він уже наяву прочитав рядки пісні, які запам'ятав «про счастливого, белолицего соперника Грыца и снова заснул, моля

Морфея продолжит прерванное милое сновидение».

Морфей исполнил мою молитву, только не совсем. Он перенес меня в какой-то восточный город, утыканный, как иглами, высокими минаретами», потім з'явилися неприємні особи: *«встречаю я, будто ренегата Николая Эверстовича Писарева в зеленой чалме и длинной бородой. А безрукий Бибииков и рядом с ним Софья Гавриловна Писарева сидят на балконе и тоже в турецком костюме. Они что-то говорили о Киевском пашалыке. Сон цей нагадав йому про київських сатрапів, і у нього постав задум поеми «Сатрап і Дєрвіш».* Шевченко почув від когось, що Писарева перевели з Києва у Вологду, де якийсь солдат прямо у церкві під час обідні заїхав йому у пику, за те, що той забрав надіслані йому гроші. Поет викладає план поеми, дія якої мала відбуватися на Сході, яка так і лишилась у задумі.

Наступні десять днів були сповнені радістю: нарешті прийшли документи на звільнення. У неділю 28 липня Шевченко вирішив відзначити цю подію зі своїм приятелем-поляком Фіялковським, але той чомусь не прийшов. Повертаючись додому після гостювання у ще одного поляка Мостовського, він зустрів земляка Андрія Обеременка, який довів його додому, розіслав свою шинель і вклав спати просто неба під вербою. Сон цієї ночі записано 29 липня: *«Видел во сне Семена Артемовского с женою, выходящего от обедни из церкви Покрова. На Сенной площади будто бы разведен парк... В парке встретили Кулиша, тоже с женой и вместе пошли в гости к Михаилу Лазаревскому. Все, что сердцу дорого, сгруппировалось на этот раз в моем сновидении.»*

Далі весь запис присвячений історії знайомства з Андрієм, якого поет щиро полюбив: *«Пошли же тебе Господи, мой неизменный друге, скорый конец испытанию. И поможи тебе Пресвятая Матерь Всех Скорбящих пройти эти безводные пустыни, напиться сладкой Днепровой воды, и вдохнуть в измученную грудь воздух нашей прекрасной, нашей милой родины».*

Далі впродовж місяця не маємо жодних згадок про сні. Шевченко покинув Новопетрівське укріплення на рибальському човні, і опинився у Астрахані, щоб продовжити шлях до Нижнього Новгорода по Волзі. Очікуючи пароплава, він провів у місті на Каспії майже три тижні. 3 вересня поет уже на пароплаві «Князь Пожарський» записав свій неприємний сон, який переніс його назад у неволю: *«Ел, пил, спал. Во сне видел Орскую крепость и корпусного ефрейтора Обручева. Я так испугался этого гнусного ефрейтора, что от страха проснулся и долго не мог прийти в себя от этого возмутительно-го сновидения».*

Під час піврічного перебування у Нижньому Новгороді, поет познайомився з актрисою Катериною Піуновою, посватався до неї і дуже переживав відмову. Історія цього нещасливого сватання стала ніби принизливою для нього, бо батьки не давали відповіді на цілком серйозну пропозицію руки і серця, а сама Катерина почала уникати зустрічей. Може, б хтось інший одразу зрозумів би ситуацію, але наївний Тарас подумав, що вона його не зрозуміла лише по своїй молодості, прийнявши його за банального театрального коханця. Він боїться бути смішним у її очах, продовжує захоплюватися її грою, особливо у ролі Антуанети у драмі *«Парижские нищие»* і хоче посприяти її переїзду у Харків. Ось тут вона і починає йому снитися.

5 лютого: *«Я видел ее во сне. К добру ли это? Будто она слепая нищая, но такая молодая и хорошенькая. Стоит у какой-то огады или забора и протягивает руку Христа ради. Я хотел подойти с какою-то мелочью, но она внезапно исчезла. Это продолжение роли Антуанетты. Ничего больше.»* Але це таки було щось інше, наступні сні Та-

рас вже починає пояснювати, знаходячи саме у них відповіді на свої сумніви.

22 лютого: *«Третий раз вижу ее во сне и все нищею. Это уже не вследствие роли Антуанетты, а вследствие каких данных — не уразумею. Сегодня представилась она мне грязною, безобразною, оборванною, полунагою, и, все-таки в малороссийской свитке, но не в белой, как прежде, а в серой, разорванной и грязью запачканной.»*

Уже наступного дня поет пояснює собі це: *«Сон в руку. Возвращаясь с почты, зашел я к Владимирову и услышал, что моя возлюбленная Пиунова, не дождавшись письма из Харькова, заключила условие с здешним новым директором театра... Если это правда, то в какие же отношения поставила она меня и Михаила Семеновича со Щербиною? В отвратительные! Вот она где, нравственная нищета, в я боялся материальной...»*

Часто істина пізнається не лише розумом, а й серцем. Цей сон відкрив йому очі на поведінку Катерини, якої він ніяк не міг собі пояснити. Зустрівши її на вулиці, поет не зміг, навіть, поклонитись. Адже щоб влаштувати молоду актрису у Харківський театр він просив протекції у свого друга, великого актора Михайла Щепкіна. Тарас пише у щоденнику, що сподівається забути Піунову, як усі свої попередні втрати і невдачі.

Далі були Москва, Петербург, враження від зустрічей зі старими друзями, подорож в Україну.

Згадує Тарас Шевченко свої сні і у листах до близьких людей, зокрема, 20 серпня 1859 р до брата Варфоломія Шевченка, коли пише про намір оселитися над Дніпром, де вже обирав ділянку землі: *«Чи ти зробив що з Вольським? Як ні, то зроби, як умієш і як тобі Бог pomoже, бо мені вдень і вночі сниться ота благодать над Дніпром, що ми з тобою осядали.»*

Шевченкові сні втілилися у надзвичайно оригінальні поетичні твори. До теми сну він вдається у поемі *«Слепая»*, де віщий сон героїні Оксани, який вона розповідає матері — це зав'язка твору.

Можливість сказати щось важливе, надавши йому форми сновидіння, втілюється у поемі *«Сон»*. Можна цілком припустити, що Шевченко справді бачив у сні, як він летить над Україною. Відомо, що дітям і молодим людям до певного віку часто сняться сні, у яких вони літають (одна з ознак молодості). Про поему *«Сон»* написано багато, але, головне у ній отой момент погляду з висоти пташиного польоту на рідний край, справді, вражає. Тут і мальовничі краєвиди України, і її люди, а ще картини Петербурга, побудованого на костях українських козаків, і Сибіру. Звернення до сну дало автору змогу показати неосяжні простори імперії, гротескні картини «генерального мордобиття» при дворі царя. Поет називає свій твір *«комедією»* і вибачається: *«такое только снится яуродивим п'яницям»* і за те, *«...что не свое рассказав, а те, что приснилось.»* Але епіграф до твору (Іоанна, розділ 14, вірш 17) говорить читачеві, що то ніякий не сон, а істина, яку автор прагне донести до людей.

Поезія *«Не спалося, а ніч, як море...»* з циклу *«У казематі»* (за сюжетом — це заслання): у казармі, де *«не заговориш ні про море, ні про младенческие сны...»* поет почув розмову двох солдатів, один із них земляк-українець розповідає, що добровільно пішов у москалі, щоб забути своє горе і не наробити лиха, убивши панича, який звабив його на речену. Цей сюжет, що постійно повторюється у Шевченка, закінчується словами:

*«Я став перед світом дрімать
І паничі мені приснились
І не дали, погані, спать.»*

Маємо ще два поетичних твори під назвою *«Сон»*. Один, написаний на за-

сланні (*Гори мої високі!...*). Знову, відштовхнувшись від реального сну, поет створює образ рідного краю з тими знаковими історичними пам'ятками, що стали його уособленням: *«Собор Мазепи, батька Богдана могила, шлях на Київ, козацькі села Трахтемирів і Монастирище, Трибратні могили* (все це малював Шевченко-художник ще в час своїх подорожей по Україні), ріки Трубайло і Альта і гори над Дніпром біля Канева:

*Отакый-то на чужині
Сон мені приснился,
Ніби знову я на волі
На світ народився
Дай же, Боже, коли-небудь
Хоч на старість, стати
На тих горах окраденых
У маленькій хаті.
Хоча серце замучене
Поточене горем,
Принести і положити
На Дніпрових горах*

Цією поезією більш, ніж знаменитим Заповітом, Тарас ніби запрограмував свій вічний спочинок на Канівських горах.

А ще у віршах згадуються і сні неправдиві лукаві:

*«І помолівсь, що не правдивим,
А сном лукавим розійшлось,
Сльозми-водою розлилось
Колишнєє святєє диво!»* —

слова з вірша *«Якби зустрілися ми знову...»*, звернені до Ганни Закревської, в яку поет був закоханий в молодості.

Поезія *«Буває в неволі іноді згадаю...»*, (Оренбург 1850 р.) починається словами:

*«...заснув,
Богу не молившись!..
От мені й приснилось...
Свиною заснувши, звичайне, такий
і сон приверзеться...»*

Бачив у сні дитинство, і ягнят, яких пас малим. Далі іде один із улюблених образів козацької могили: розвернулася могила і з неї піднявся козак. Оці кургани-могили з тих перших років, коли людина починає себе усвідомлювати як окрему особистість, увійшли у життя малого Тараса, як символ рідного краю і назавжди заповнили його уяву. У сні козак бере малого на руки, і несе у могилу:

*«Дивися, дитино, оце козаки
(Ніби мені каже, — на всій Україні
Високі могили, дивися, дитино,
Усі ті могили усі отакі.
Начинені нашим благородним трупом,
[...]
Оце воля спить
Усі ми однак на волі жили!
Усі ми однак за волю лягли
Усі ми і встанем...
Ти ж людям розкажеш, як виростеш,
сину »
[...]
« — А потім ягнята
приснились у житі,
лановий біжить та б'є мене добре » ...»
[...]
«І досі болить,
Як сон той згадаю. А як нагадаю
Козака в могилі, то й досі не знаю,
Чи то було справді, чи то було так,
Мара яка-небудь».*

Тарас уклав у розповідь козака свої уявлення про драматичні моменти історії України:

*«...як ми бились, умирали,
за що ми голови складали в оці могили?»
І досі сниться: під горою
меж вербами та над водою
біленька хаточка...*

Це вже зовсім інший сон, сон-ідилія, образ того дитинства, яким його зобразив художник Шевченко на картині «Селянська родина», його мрія про сімейне щастя. У повісті *«Княгиня»* він згадує себе, білоголового п'ятилітнього хлопчика, свої щасливі дитячі сні про-

сто неба у саду під яблунею, сні, які покликали його через царину в поле за село шукати залізні стовпи, що підпирають небо.

Вірш *«Сестрі»*, починається ідилією, зустріччю з сестрою:

«І сниться сон мені:[...] Дивлюсь, у темному садочку Під вишнею у холодочку моя єдина сестра! [...] — Мій братику! Моя ти доле! — І ми прокинулися. Ти... На панщині, а я в неволі!..» —

ось така сумна реальність постає перед ними після пробудження

Ще один сон — сон матері-кріпачки у поезії (*На панщині пшеницю жала...»). Молода мати, задрімавши над сином бачить його дорослим, одруженим і вільним, бачить і своїх онуків. Цей сон — втілення ідеалів автора про гідне людське життя і щастя. Він любив цей вірш і так хотів, щоб він став віщим, що створив декілька автографів: присвятив його Марку Вовчку, записав цю поезію у *Щоденник*, з датою *«13 июля»*, потім у *«Більшу книжку»*, написав його у листі до Марії Максимович і у листі до Михайла Щепкіна. Загалом існує 6 його автографів.*

У гірко сумному вірші *«Л.»*, написаному після розриву з нареченою Ликерою Полусмак, теж йдеться про сні, про ті, після яких приходить розчарування.

*Приснятся діточки мені,
Веселая приснятся мати
Давне-колишній та ясний,
Приснятся сон мені... і ти!..
Ні, я не буду спочивати. І в малий
Райочок мій спідтиха-тиха
Підкрадешся, наробиш лиха
Запалиш рай мій самотний.*

А ще у Шевченка є ідея сну висловлена у повному негативі: *«Проснав еси степи, ліси і всю Україну»* (*«Чигрине, Чигрине...»*) Саме так він висловлює свій погляд на результат діяльності гетьмана Богдана.

*Сни, Чигрине, нехай гинуть
У ворога діти
Сни, гетьмане, поки встане
Правда на сім світі*

Не дарував поет Богданові його Переяславської ради, що перетворила Україну на «окраїну» імперії. Росія загартала Сибір, Казахстан і Киргизстан, Кавказ. Україна ж, ніби, добровільно пішла *«під руку московського царя»*.

Заколісані царем Миколою сплять правда і воля:

*«Не жди сподіваної волі, вона заснула:
цар Микола
і приснав...»
(«Я не нездужаю, нівроку...»).*

Поет і сам боїться заснути, бо

*«...ще гірше — спати, спати,
І спати на волі,
і заснути навік-віки і сліду не кинуть
ніякого...»*

«Не дай спати ходячому...» — просить він у Бога. (*«Минають дні, минають ночі...»*). А ще вороги лукаві у поезії *«Мені однаково...»* присплять Україну *«і в огні її окрадену збудять...»*. Не бажає він такого сну для матері-України. Ці слова його виявилися пророчими нині для нас, тоді ще *«ненарождених»* її дітей. Чи не відчуваємо, що і ми щось проспали.

Але надія, віра у перемогу добра над злом була завжди з Тарасом, вона укріплювала його приходячи, навіть, у хвилини глибокої зневіри:

*Надію в серці привітаю,
Тихенько-тихо заспіва
І Бога Богом назову.*

І, нарешті ще:

*Прорветься слово, як вода,
І дебрь-пустиня неполита
Зцілющою водою вмиа,
Прокинеться...*

Пісні про боротьбу

Київський академічний театр українського фольклору «Берегиня» представив нову концертну програму, створену з нагоди Дня Революції Гідності.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Світлина Едуарда Межула

Автор концепції – заслужений працівник культури України Іван Сінельников, ім'я якого добре відоме серед професійних музикантів, а прізвища його учнів звучать у культурному просторі України. Для концерту було дібрано пісні, просякнуті героїзмом, гордістю та гідністю українського народу.

У новій програмі театру прозвучали рідкісні зразки фольклору з різних регіонів України, деякі з них – уперше на сцені. Більшість пісень зібрані Іваном Сінельниковим під час фольклорних експедицій. Деякі села, де жили носії цих пісень, на жаль, уже зникли з географічної мапи.

— Я давно планував здійснити постановку, до якої увійшли б козацькі, історичні, рекрутські пісні, — розповідає **Іван Сінельников**. — Багато зібраного мною матеріалу не увійшло до цієї програми, адже вона мала бути лаконічною. Сподіваюся, що ці пісні знайдуть своє місце в інших, не менш цікавих програмах театру «Берегиня».

Матеріал для постановки був зібраний під час численних експедицій Україною, а також використано записи фольклористів із різних регіонів країни. Деякі твори були відомі ще в минулому столітті. Зокрема, свого часу Український народний хор імені Григорія Верьовки виконував пісню «А ще сонце не заходило», яка особливо подобалася авторові програми, тому й була включена до концерту.

Завершальною стала пісня-реквієм «Ой у лісі сосонька». Вперше я почув її, працюючи в польському ансамблі пісні й танцю «Льоньок». Обробку твору здійснив Іван Михайлович Сльота. Сьогодні відомо кілька автентичних варіантів цієї пісні; у програмі вона прозвучала в авторському баченні, проникливо й зворушливо.

Робота над програмою розпочалася восени 2026 року. Активна фаза підготовки тривала протягом останніх тижнів. Не завадили навіть відключення електроенергії: репетиції відбувалися з ліхтариками. Автор щиро вдячний усім учасникам концерту, які глибоко перейнялися цим репертуаром.

Заслужений артист України Анатолій Пахомов зазначив, що в попередніх концертних програмах було легше працювати, адже переважали ліричні, побутові, жартівливі пісні або твори про кохання. Натомість ця програма — емоційно серйозна, з тонко переданими людськими переживаннями та болем. Сьогодні всі ми переживаємо втрати наших рідних і воїнів, тож ця тема глибоко відгукнулася у серцях як виконавців, так і слухачам. Усі пісні концерту об'єднані темою боротьби.

Українська пісенна традиція має чимало творів такого спрямування, тож

колектив планує й надалі створювати програми, присвячені тим, хто боровся і бореться за Україну.

Разом із артистами театру «Берегиня» у концерті виступили учасники фольклорного ансамблю «Кралиця» Київського національного університету культури і мистецтв. Старше й молодше покоління в тандемі подарували слухачам неперевершені зразки українського фольклору. Окрема подяка солістам: Галині Татуревич, Володимирі Сінельникову, Анні Бубеншиковій, Дарині Бородій. Також — студентам, учасникам ансамблю «Кралиця»: Анастасії Сердюк, Олександрі Марусенко, Назарію Григорчуку, Софії Мелишенко, Христині Закурений, Діані Біловій.

Особлива вдячність талановитому музиканту й концертмейстеру Євгену Жарінову, який долучився до створення програми. Важливою складовою емоційного сценічного втілення стала співпраця з режисеркою театру «Берегиня» Тетяною Авраменко. На прохання допомогти у створенні програми — вона одразу відгукнулася й активно включилася в роботу. Співпраця триває вже не вперше. Тетяна Авраменко глибоко відчула зміст кожної пісні, створила художнє оформлення музичного матеріалу — відеоряд, спецефекти та цілісну режисерську концепцію.

Про цей концерт можна говорити багато, але найкраще — відвідати театр «Берегиня» й особисто побачити концертні програми, що народжуються з любові до української пісні та пам'яті про боротьбу.

— Надзвичайно цікаво працювати з Іваном Сінельниковим, — продовжує розмову **Тетяна Авраменко**, режисерка-постановниця. — Раніше ми разом опрацьовували матеріал, який вже був у «Берегині» і потребував потужного музичного керівника. Він долучився і дуже мені допомагав, завдяки чому вистави набули нового смаку. А нова програма стала першою нашою спільною роботою, яку ми створювали з нуля.

Цей проєкт можна вважати стартом нашої повноцінної співпраці, який був для мене надзвичайно цікавим і важливим. Під час нашої спільної роботи я багато чого навчилася. Сподіваюся, що ми далі будемо працювати в такому ж ключі, а наша співпраця набиратиме оберті.

Нашою концепцією було присвятити цей концерт героям Революції Гідності, Небесній Сотні. Також хотілося розповісти про сучасних воїнів через призму віків і поколінь, що були до нас.

Я долучилася до репетиційного процесу, коли вже Іван Григорович опрацював вокальні партії і музичний матеріал. Ми розробили план музичної програми, а на наступній репетиції я вже займалася безпосередньо постановкою. Ми розробляли ідею до кож-

ного номера, придумували відеоінсталяції, якими я займалася, виловлюючи світло у наших непростих умовах. Паралельно шукали, як подати сучасному слухачеві пісні, що пройшли крізь віки. Формулювали думку, яку хочемо передати за їх допомогою.

Дуже важко виділити когось окремо з учасників концерту. Особисто для мене відкриттям у цій концертній програмі став актор Микита Коновалов. Він вперше брав участь саме в концерті, хоча вже грає в багатьох виставах. Цей виступ можна вважати потужним дебютом Микити з його прагненням максимально заглибитися у фольклорну атмосферу.

Не можна оминати увагою і нашу артистку-вокалістку Наталію Кучер, на яку в цій концертній програмі припала левова частина вокальних виводів з якими вона гідно і по-жіночому чутливо впоралася.

А загалом кожен доклав велику частку своєї душі, свого таланту. Окрім репетицій, що відбувалися в театрі, актори працювали над вокальними партіями вдома, аби якнайкраще виконати пісні. Дуже цікаво й те, що на рівних пра-

цювали два колективи — театр «Берегиня» і ансамбль «Кралиця», підтримували і допомагали один одному. Завдяки цьому глядач зміг побачити історію з різних ракурсів, з різних вікових поколінь.

Цього разу робили акцент не на костюмах, а на відеоінсталяціях. Намагалися за допомогою сучасних технологій зробити колажі старовинних світлин. Знову ж таки переосмислюючи тексти народних пісень, використаних у програмі.

Ми працювали дуже швидко і часу на створення програми було замало. І, напевне, я до кінця не встигла насолодитися репетиційним процесом, не встигла уповні осягнути, що продукт уже створено. Як завжди є куди розвиватися, є над чим працювати. Сподіваюся, що цей проєкт буде жити далі. Є ще багато задумів, які хотілося б туди включити.

Що стосується раніше анонсованої вистави «Зернохвище», то поки що ведеться підготовчий процес. Сподіваюся, що найближчим часом зможемо нарешті приступити до повноцінної роботи над виставою.

За Україну він боровся і щиро її любив

З глибоким сумом сповіщаємо про непоправну втрату — після перенесеного інсульту 26 лютого 2026 року відійшов у вічність просвітянин Олександр КУРСІК, якому нещодавно виповнилося лише 40 років. Упродовж двох тижнів лікарі боролися за його життя.

Люблячий батько трьох дітей, вірний чоловік, щирий друг і побратим, він залишив по собі світлу пам'ять і вагомий слід у житті Рівненщини та всієї України. Ще зі шкільних років Олександр вирізнявся активною громадянською позицією, допитливістю й небайдужістю. Здобуваючи освіту в університетах Рівного, брав участь у численних інтелектуальних змаганнях, ініціював та підтримував молодіжні й громадські проєкти. Його завжди відзначали добросовісність, принциповість, відкри-

тість і глибоке відчуття відповідальності за спільну справу.

Він присвятив своє життя служінню людям і державі — як відомий журналіст, керівник медіапроєктів, активний громадський діяч. Неодноразово обирався депутатом Рівненської міської ради, послідовно й мужньо відстоював права громади, був голосом правди й справедливості.

Активний член правління Рівненського обласного товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка, організатор і учасник багатьох культурних, просвітницьких та благодійних ініціатив, він щиро вболівав за розвиток українського слова, культури та національної свідомості.

Як воїн, без вагань став на захист України. Командир взводу, т.в.о. командира роти, брав участь у запеклих боях на Донецькому та Харківському напрямках. За мужність і відвагу нагороджений численними відзнаками. Пережив поранення, але не зламався духом, залишаючись прикладом стійкості, честі й відданості присязі. Правління "Просвіти" висловлює щирі співчуття дружині Євгенії, дітям, родина, близьким і його побратимам. Розділяємо біль втрати й схилиємо голови у скорботі.

Світла пам'ять про Олександра назавжди житиме в наших серцях, у його справах і в тій Україні, за яку він боровся і яку щиро любив.

Правління Рівненського обласного товариства "Просвіта" ім. Т. Шевченка

Метафора колективної пам'яті

Першою прем'єрою Київського національного академічного Молодого театру у 2026 році стала вистава «Картотека» за твором Тадеуша Ружевича. Режисер вистави — Андрій Бакіров. Жанр постановки визначили як історію зруйнованих сенсів.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Світлина Едуарда Межула

Одна сцена. Одна людина. І безліч фрагментів життя, які раптово вириваються із пам'яті, немов картки з шухляди. Перед нами — покоління, що пережило катастрофу війни, втратило ідеали й орієнтири та не змогло інтегруватися у нову реальність. Герой намагається реконструювати минуле через калейдоскоп людей і подій, щоб зрозуміти, хто він є і що від нього залишилося.

«Картотека» постає як метафора колективної пам'яті: персонажі тут не стільки окремі особистості, скільки тіні й функції, що відбивають різні аспекти понівеченого досвіду.

Ця історія — гострий і точний діагноз часу, що говорить про втрату цінностей, і пошук власного місця серед уламків минулого. Вона змушує замислитися над тим, що залишає по собі війна у серцях людей, і як пам'ять формуює наше сьогодення.

Ми мали можливість поспілкуватися з акторами, яка грають у цій виставі.

— Спершу у нас була розмова з режисером, — пригадав виконавець ролі Героя **Олексій Нежурко**. — Коли йшов на зустріч, то ще не знав, яка роль на мене чекає. Вже наступного дня дізнався, що на головну роль обрали мене та Валерія Бородавку. Тепер чекаю на його виконання цієї ролі, яке відбудеться трішки пізніше.

Матеріал досить складний і дуже цікавий. Це був справжній виклик. Було одночасно і страшно, і весело. Тому, що вперше за свої майже сорок дочекався офіційної головної ролі на основній сцені національного театру.

Вперше працював з режисером Андрієм Бакіровим. Хочу подякувати йому за таку можливість, за довіру до всіх нас — виконавців цієї вистави. Це дуже приємна і цікава людина з неймовірним внутрішнім світом.

У більшості акторів у цій виставі не так багато виходів і небагато тексту. Тому репетиції для них були трішки скорочені. Їх могли викликати на 30–40 хвилин. Люди навколо нас постійно змінювалися, а ми з Валерієм Бородавкою залишалися. Звісно, для мене цей процес відрізнявся від того, що був у моїх колег. Адже я весь час був на сцені.

Досі найскладнішим у цій виставі для мене є розуміння всього того, що з моїм персонажем відбувається саме у цілісній картинці. Тому, що репетирували окремі шматки, які потім треба було скласти в єдине ціле. Потрібно через себе тримати все те, що було до цього і тримати перспективу. Як виконавцю головної ролі мені до цих пір важко це робити. Розумію, що саме через мене все працює, або ні.

У будь-якій виставі, якого б персонажа не відтворював на сцені, завжди буду його захищати. Я довгий час намагався зрозуміти, що керує моїм героєм у цій виставі. Чому саме ці образи виникають у його голові. І саме через ці розрізнені образи треба було конструювати свій образ, який все це поєднує. Це захист, розуміння і виправдовування всіх вчинків, які б протягом життя у нього не були.

У нас була окрема група з режисером і нашим персонажем. Ми багато спілкувалися втрюх. А ще зустрічалися вдвох з Валерієм Бородавкою і проговорювали ті моменти, які нам як виконавцям треба було розуміти.

І, звісно, дуже багато роботи було вдома. Мої друзі, моя родина знають, що як тільки всікладаються спати, я беру текст, йду у свій під'їзд. Репетиції зі стінкою, вікном, чим завгодно. Мір-

кую, виправдовую, вчу текст для того, щоб він був свій, а не прочитаний.

У Андрія Бакірова, мабуть, була своя картинка, коли він прийшов до Молодого театру з цією ідеєю. Звісно, акторові може не все подобатися і режисеру треба перемогти ще й нас. У деяких випадках перемагав він, а в деяких — ми. Тоді він йшов нам назустріч, бо розумів, що саме акторам виходити на сцену. Ми адаптували всі його ідеї під наші пропозиції і це режисера влаштувало.

У мене вперше був випуск прем'єри під час вимкнення світла. І коли ти приходиш репетиції, на яких ставлять світло, з'єднують звук, а світла просто немає, то це викликає додаткові складнощі.

Пригадую, під час другого показу вистави пролунала повітряна тривога. У той момент особливо гостро відчував почуття відриву до російської федерації. Було дуже неприємно, до того ж до закінчення залишалося лише 10 хвилин.

Але попри всі складнощі наша команда спрацювала чудово. Хочу подякувати від себе особисто і від виконавців всій команді. Костюмерам, що створювали костюми від перших ескізів до того, що ми бачимо на сцені. Особливі слова подяки Ніні Змерзлій, яка в передостанній період взяла на себе багато відповідальності, багато роботи. Дуже допомогла у створенні того, що ми потім побачили на сцені.

Перші вистави — це тільки початок. Як зізнався один актор, його Макбет народився, коли він грав у виставі вже пів року. Отож, у нас попереду ще багато роботи.

У планах театру відновлення вистави «the crucibles» за Артуром Міллером, де мені пропонують виконати головну роль. Вся команда збиралася, всі на місцях. Треба тільки поміняти головного героя. Не знаю, чи вдасться це зробити у цьому театральному сезоні. Думаю, що було б непогано.

— Я дуже рада за свого друга і колегу Олексія Нежурку, якому вперше за сорок років життя дісталася головна роль, — зазначила виконавиця ролі Матері **Поліна Снісаренко**. — До цього переважно були вводи і було їх дуже мало. Це були прекрасні ролі, але епізодичні. Щаслива, що йому врешті дісталася таке полотно.

Бачила, як він працював протягом всього репетиційного процесу. Навіть стільки активно, глибоко і розумно Олексій залучається до матеріалу і дуже допомагає режисерові. Приємно, коли актор намагається знайти всі смисли, які закладені автором.

Тепер про себе. У ролі Матері я — з Наталією Кленіною. Коли про це дізналася, мене вразило, бо честь бути у ролі з такою видатною артисткою. У виставі дві батьківські сцени. І ми з Наталією були впевнені, що одну сцену гратиме вона, іншу — я, щоби додати абсурдності. Але режисер вирішив розділити нас на два різних склади. Мені заборонили грати стареньку. Моя героїня повинна була бути мого віку і в образі матері. На мою думку, ми з Олександром Ромашком (Батько) змогли додати абсурдності і, водночас, магічності ситуації. Тут архетипні персонажі, особливо батьки. І ми намагалися це втілити. А в Наталії Кленіній та Ярослава Чорненського вийшов інший малюнок.

Репетиційний процес був складний, тому, що у виставі задіяна майже вся трупа. Плюс паралельно у театрі репетирували виставу «Місячні» і в нас були люди, які брали участь в обох виставах. Інша складність, що абсурд — один з найважчих матеріалів. Бо треба

придумати якусь свою логіку, яка не обов'язково повинна впадати в око глядачеві, але в нас же вона має бути. І дуже важко було знайти «золоту середину», щоб ми почули режисера, а він почув нас. Але в цілому всі працювали на результат.

Була приємно вражена цим результатом. Зізнаюся, що у мене була травма ноги і я трішки випадала з процесу. Було важко репетирувати й через це був зайвий стрес. Я подивилася, як вийшло, коли грав перший склад. Велика подяка нашій хореографії, освітлювачам, звукорежисерам. Всі цехи додали суті і допомогли створити гарну картинку...

Ми працюємо з колегами над концертом, де будуть прекрасні класичні українські пісні в новому аранжуванні, поезія, можливо, хореографія. Це може буде виїзна вистава для військових, які перебувають на реабілітації. А, можливо, щось, що допомагатиме піднімати настрій нашим глядачам.

— Після прочитання п'єси спершу думаєш про реалізацію проекту. Як це буде вирішуватися, в який спосіб існування, — зізналася виконавиця ролі учасника хору стариків **Дар'я Якушева**.

— Ми відразу почали розбирати хто ці персонажі і яку функцію вони несуть у виставі. А ці персонажі не є побутовими. Вони не виникають у героя в

спогадах, як інші персонажі. Це дійсно щось цікаве, нестандартне. Треба думати, пробувати, з'ясовувати, шукати способи існування.

Хор старих — це частина головного героя. Десь це його свідомість, десь це його думки. А десь сумління, що штовхає на певні дії. Завдання хору не давати йому опускати руки, а спонукати діяти. Ми не є окремими персонажами, ми не можемо існувати без героя. Функція хору — наголосити, підсилити його внутрішнє життя, його страхи, переживання та наміри. І рішенням режисера було, щоб ці ролі виконували молоді жінки.

Цей образ створювався досить довго, тому, що багато часу було потрібно для того, аби знайти спосіб існування. І, по-друге, виправдати та знайти мету існування. Складність полягала в тому, щоби стати зрозумілим і, водночас, виконувати свою функцію.

Нам дуже допомогала хореографія Ніна Змерзла. Ми з нею багато часу приділили на пошук пластичного рішення, характерів, засобів існування, які бачить глядач.

Актори рідко бувають абсолютно задоволені своєю роботою, особливо прем'єрами. А, як відомо, перші десять вистав — прем'єрні. Мій майстер Микола Миколайович Русшковський жартома говорив, що друзів запрошують після десятої вистави. Вистава, як дитина: народжується, а далі росте, розвивається, так само і роль кожного в ній. Актор завжди шукає, завжди знаходить щось нове. Саме в цьому полягає специфіка акторської професії.

Я пишу український світ

Галина ДАЦЮК,
журналістка,
м. Київ

На відкритті виставки художника Юрія Нагулка "Розтин часу" п'ятилітній хлопчик підійшов до картини «Степ» і поцілував її, бо подумав, що то ікона. І спитав маму, чи не замало тут Ісусу місця, бо Він же йде?.. Це дитяче благоговіння, промовистіше за будь-який коментар і найвища оцінка, висловлена Мистцю. Бо й мені часом хотілося піднести перст до чола перед образом досконалого українського Світу, населеного людьми, птахами, волами, деревами, квітами, травами, полем, житом. Лініями своїх картин Юрій Нагулко

чистить нинішній простір, повен попелу і згарищ. Світлокольори його картин струменять згори додолу потужними енергіями любові. Вони прекрасні, яким і має бути світ. Вони про те, ким ми є насправді у первозадумі. Вони про нашу прадавню землю і її вродливих людей. Розтинаючи час, Художник не ранив його. Бо розтинає не ножем, а осмисленням. Радше РОСТИнає, щоб ми проростали, вросли, виростали і просвітлювалися його Часом.

У цих картинах милість трав, тиша води, гармонія українського Всесвіту. Тут не тісно людям і птахам. Тут воля думкам і почуттям. Тут народжується життя, якого ще нема. Тут животворить мова першопочатків художника,

чий предки з князівства Галицько-Волинського. Де за скарб мали «Граматику» Смотрицького. Де новітнє лицарство ставало до Гурбинської битви, одягнувши вишиванки, як щити. Звідки Художник несе в серці силу, що б'є з ключів рідної землі і ключами ж відчиняє небо, як Юрій Змієборець. Тут час поєднаний віками Трипілля і Скіфії. Тут софійність і соборність безсмертної України.

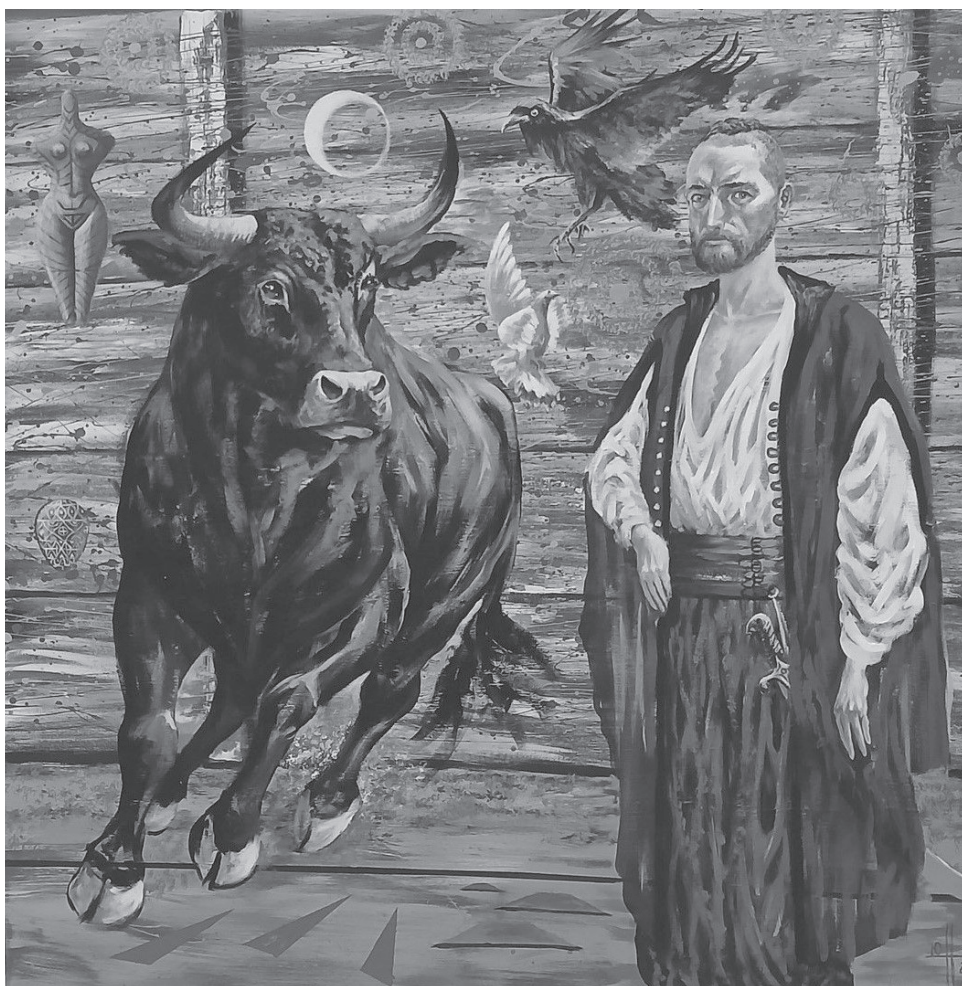
"Кожен робить свою роботу, я роблю свою. «Попіл стукає в серце», проте я не пишу болю, я пишу український світ. А він безкінечний. За мною мої прашури, і вони мені допомагають. Хто відчуває цю землю, повинен зробити все, щоб майбутні покоління мали щасливе життя. Ми — єдині, і ніхто в цьому світі не зможе нас нагнути", — сказав у короткому слові Юрій Нагулко, чий сини захищають Україну. Чий два племінники загинули за неї...

... Допитливий хлопчик, який поцілував Ісуса серед українського степу на картині Юрія Нагулка, сидів на презентації з мамою і зовсім маленькою сестричкою поруч зі мною. Вони уважно дивилися на прекрасне дійство, слухали скрипку і пісню, розглядали картини і людей. Це діти, які йдуть після нас. Вони бачать далі, аніж ми. Вони знатимуть більше, ніж ми. Вони будуть щасливішими за нас. Вони вийдуть з цього хаосу і попелу просвітленими, сильними і вільними.

Цю певність дають нам картини Юрія Нагулка, надзвичайно глибокого, унікального Художника світових масштабів мислення і творення. Чий картини скидаються на мамине лице з очима Богородиці. Чий картини — Україна як світло Бога. Чий картини утворюють нас як націю-переможницю. Дякую, дорогий пане Юрію! Милостей і радостей Вам.

P.S.

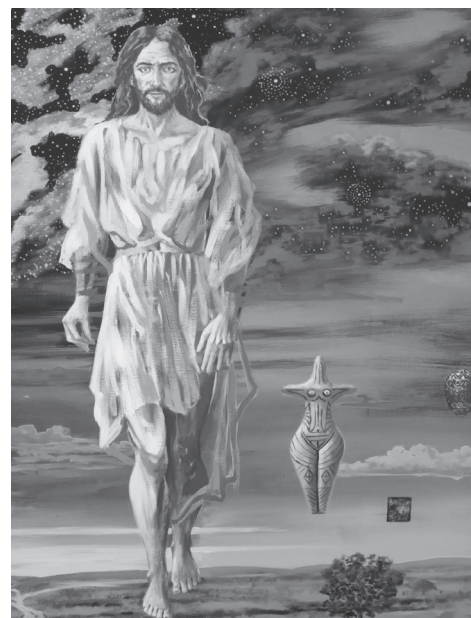
Історію хлопчика Іванка розповіла його мама наступного після виставки дня, коли ми випадково зустрілися на подвір'ї Михайлівського Золотоверхого собору. З нею і Художником. А проте у світі нема порожнечі і випадковостей. Світом править Світло. І щоб уміти зчитувати його письмена, треба спочатку просвітитися картинами Юрія Нагулка (Київ, метро "Почайна", ТЦ). Їх світло видно здалека...

«Сила і Воля»

Художник Юрій Нагулко

«Смен»

СЛОВО *Просвіти*

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА "ПРОСВІТА"
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тиждень "Слово Просвіти" — один з небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного "сприяння" нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об'єктивним українським словом, можемо допомогти "Слову Просвіти". АТ КБ "Приватбанк" (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA 263052990000026004036804116; отримувач ГО Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШКИ,
Георгій ФІЛПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net

Надруковано в ТОВ "Мега-Поліграф",
04073 м. Київ,
вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на "Слово Просвіти"
обов'язкове.

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

